

Kérlekintésként
cikkeket csak ak-
kor küldünk vissza,
ha béklyót
mellékelnek. Ké-
remléseket hat hat-
nál tovább nem
szállítunk.

Szerkesztőfőj:
DIL, Mafelja-
talon 41.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE
ÉS A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Cikkeket csak a
szerző engedélyé-
vel, lapunk egyéb
tartalmát A NŐ és
a társadalom meg-
nevezése mellett
szabad átvonni.

Kiadóhivatal:
Andrássy-út 83.
Telefon 80-78.

TARTALOM: A választójog. – Kúnfi Zsigmond dr.: Tankötelezettség és gyermekmunka. – Schwimmer Rózsa: Kereskedelmi magántanítás. – Glosszák. – G. V.: Nelly Roussel előadásai. – Bernhard Shaw: Az álszeméremről. – Louise Faubel: Angol nőtisztviselők. – Pogány Paula: A női test kultúrája. – Szemle. – Irodalom és művészet. – Anyuska nem szavazhat. – Szerkesztő üzenetei. – A Nőtisztviselők Országos Egyesületének hivatalos közleményei. – A Feministák Egyesületének hivatalos közleményei.

*A Feministák Egyesületének rovatá-
ban hirdetett politikai nagygyűlésre
nemcsak az ügy barátait, hanem ellen-
zőit is figyelmeztetjük.*

A VÁLASZTÓJOG.

A nők választójogáért folytatott küzdelem a magyar parlament küszöbét március 10-én nem először lépte át. Ezzel a személyes látogatással csak azoknak a politikusoknak tartoztunk, akikről feltételeztük, hogy évek óta írásban, petíciókban, memorandumokban, határozati javaslatokban kifejezett követeléseinket nem veszik oly ah élénken figyelembe, mint ahogy a kérdés égető aktualitása megkívánja.

Adósok az intőleveleket szívesen letagadják, a hitelezőnek tehát néha személyesen kell kopogtatni a maga jussáért. Mi adósok tekintjük e kormányt, amely az általános választójog beigéréseivel váltotta meg a hatalmát. Adósoknak a képviselők többségét, akik az általános választójog megalkotására való kötelezettséggel nyertek mandátumot. Mi, akik csak azt a választójogot ismerjük el általánosnak, amely a nőkre is kiterjed, adóst látunk tehát bennük. Ezért volt szükséges követelésünk személyes prezentálása.

Szász Zsombor országgyűlési képviselő volt szíves küldöttségünket Justh Gyulánál és Andrássy Gyula grófnál bejelenteni. Azokkal a hírlapi állításokkal szemben, hogy valamennyi minisztert végigjártuk, meg kell állapítanunk, hogy nem tettük, sőt szándékunkban sem volt. Még Wekerle Sándor miniszterelnöknél sem jelentkeztünk. Csak utolsó percben vetődött fel az eszme, hogy a miniszterelnököt, aki nem ellensége a nők választójogának, szintén keressük fel. S csak mikor már a parlamentben voltunk, kérdezték meg Wekerlét, vajjon fogadná-e a küldöttséget. A miniszterelnök hivatalosan azt izente, hogy rendkívüli elfoglaltsága gátolja a fogadást.

Félhivatalosan azonban következő kijelentését közölték velünk: „Én nem ellenzem a nők választójogát,

Andrássy Gyula pedig ellene nyilatkozott, kellemetlen volna egymást így dezavualnunk.”

A közel 50 tagú deputádó Szász Zsombor képviselő vezetése alatt vonult be a képviselőházba, melynek kupolacsarnokában a képviselőknek és újságíróknak 100-150 személyre becsült csapata várta már. A kifigurázott késés azon értesülésünkön alapult, hogy minisztertanács folyik, amelynek befejezése előtt nem beszélhetünk Andrássyval. Justh Gyula elnökhöz Szabados Klótild a következő, ismételt tapssal és helyesléssel félbeszakított beszédet intézte:

„Egyesületünk megalakulása óta egyik legfontosabb céljával a nők politikai egyenjogúsításának kivívását tűzte ki. Amikor e követelésünk nyomatékos hangsúlyozása céljából a parlamentáris reform küszöbén Nagyméltóságodat is fölkerestük, jól tudjuk, hogy nyitott kaput döngtetnénk, ha indokaink felsorolásával igyekeznénk Nagyméltóságodat eszménknél megnyerni. Hiszen valahányszor olyan emberekkel szemben kell védenünk ügyünket, akik az igazságot is csak a közélet elismert kitűnőségeitől fogadják el, mindig hivatkozunk arra, hogy Nagyméltóságod így nyilatkozott a női választójog kérdésében:

„Természetesnek találom, hogy mindenki, aki híve az általános választói jognak, híve kell hogy legyen a nők választói jogának is, a nők sok esetben intelligensebbek a férfiaknál s ha a polgári jogokat az emberek veleszületett jogának nevezik, úgy természetesen a nőnek is ugyanolyan veleszületett polgári jogai vannak. Hogy ezeket a jogokat nem kapták meg, az a férfiak zsarnokságának és egoizmusának kifolyása.”

Nagyméltóságodnak, aki mély igazságérzéssel felismerte, hogy politikai jogtalanságunk egyenes igazságtalanság, nem kell bővebben magyaráznunk, miért várjuk el a kormánytól és a törvényhozástól, hogy a választói reform alkalmából az általános választójog keretében nekünk, magyar asszonyoknak is megnyissa az alkotmány sáncait. Kérjük Nagyméltóságodat, legyen a törvényhozás színe előtt szöszölője annak a kérésünknek, amelyet 1905 december havában benyújtott kérvényünkben alaposan megokoltunk.

Justh Gyula képviselőházi elnök a következőkért válaszolt:

„Igen tisztelt hölgyeim! Nagyon szépen köszönöm, hogy megjelentek előttem és hogy ismételten is bizalmukat nyilvánították velem szemben. Az én nézetem most sem változott. Az én nézetem most

is ugyanaz, amelyet önöknek, gondolom 2 vagy 3 évvel ezelőtt mondtam. Most annyiban aktuálisabb a kérdés, mert küszöbén állunk a választói reformnak és nagyon megfontolandó lesz ennek a kérdésnek az eldöntésénél, hogy vajon a nőknek, akik intelligenciában, észben, elmében, tudásban és hazaszeretében eddig is versenyre keltek a férfiakkal, miért ne lehessen szavuk ott, ahol arról a kérdéstről lesz szó, hogy hogyan és miként intéztessenek az ország ügyei.

Ennek a kérdésnek a részleteibe belebocsátkozni nem fogok. Hiszen, mint az imént is említettem, ugyanazt a nézetet vallom ma is, amelyet az önök szónoka szíves volt az imént emlémben felidézni. Ugyanazok az érzelmek hatják át ma is az én telkemet, és habár énnekem döntő szavam ebben a kérdésben a Házban most, amíg én elnök vagyok, nem lesz, de legyenek meggyőződve, hogy ezen kérdéstől a jóakaratomat ezentúl sem fogom megvonni. Bizzanak a kormányban, bizzanak a többségben: ezek meg fogják ebben a kérdésben a helyes utat találni.

Még egyszer köszönöm, hogy szívesek voltak hozzám eljönni és legyenek meggyőződve, hogy azon bizalmukban, amelyet belém helyeznek, nem fognak csalódni."

Ma, az elvtagadások, kiforgatások és egyéb jellemfogyatkozások korában, jól esett a változatlan meggyőződésnek ez a természetes hangja.

S míg a belügyminisztert vártuk, alkalmunk volt a képviselővel „eszmet cserélni”. Meggyőződhattunk arról, hogy a nők választójogának mind több és több híve van. Hogy sok éket is faragtak a képviselő urak, csak azokat lephette meg, akik nem tudják, hogy a parlament tagjai sokkal büszkébbek egy-egy sikerült viccükre, mint egy komoly ügyben elmondott beszédjükre. Andrassy Gyula gróf belügyminiszter megjelenése véget vetett a valóságos feminista diskusszióvá fejlődött vitának. A belügyminiszterhez a következő beszédet intézte Schwimmer Rózsá:

„A választójogi reformra vonatkozó törvényjavaslat nyilvánosságra hozatala küszöbén szükségesnek tartjuk, hogy szóval is nyomatékot adjunk annak a követelésnek, amelyet 1905. évi december havában a képviselőházhoz benyújtott kérvényünkben kifejeztünk, s ez, hogy az általános, egyenlő, titkos választójogról alkotandó törvény teljes mértékben a nőkre is vonatkozzék.

Kegyelmes Urunk, ez a követelés a magyar parlament előtt nem tűnhet fel időszerűtlennek. Hiszen a rendi alkotmány uralma alatt a magyar asszonyok egy meghatározott köre évszázadokon át élvezett politikai jogukat. A mi törekvésünk tehát a magyar törvényhozás hagyományaira támaszkodva a megváltozott parlamentáris rendnek és a társadalmi és gazdasági fejlődésnek megfelelően, a nők általános választójogának elérése.

Hivatkozhatnánk arra, hogy Finnország és Norvégia asszonyainak már megadta az aktív és passzív választójogot, hogy Hollandia kormánya erre vonatkozó törvényjavaslatot nyújtott be, hogy Svédország kormánya statisztikai számlálást rendelt el a női választójog törvényének előkészítésére, hogy az angol képviselőház néhány nap előtt 271 szavazattal 92 ellen második szavazásban elfogadta a nők választójogára vonatkozó javaslatot. Hivatkozhatnánk az utolsó éveknek sok más hasonló fontosságra eseményére. Ehelyett azonban inkább azokra a tényekre hivatkozunk, amelyek igazolják, hogy nekünk magyar nőknek igényünk van a politikai egyenjogúsításra, hogy szükségünk van politikai jogokra, egyéni boldogulásunk és társadalmunk igazságosabb fejlődése érdekében.

Kegyelmes Urunk! A statisztika bizonyossága szerint hazánkban is állandóan emelkedik a kenyérkereseti munkával foglalkozó nők száma. Ezek az asszonyok az

ország termelésének, kulturális és gazdasági létének jelentős tényezői.

A kenyérkereseti munkával foglalkozó asszonyok joggal hivatkozhatnak arra, hogy a férfinél sokkal súlyosabb feladatot teljesítenek, amikor termelő munkán kívül még a család gondozásának felelősségteljes munkáját is végzik. A méltányosság elemi követelménye a terheknek jogokkal való kiegyenlítése.

Követeljük tehát a választójogot a proletárasszony számára egyrészt azért, mert mozgalmunk sarkalatos elve, hogy az asszonyok összességének érdekében küzdjünk, másrészt kettős köteletséget ró ránk az a tény, hogy a proletárságot képviselő magyarországi szociáldemokrata párt nem ismeri el a női választójog kérdésének időszerűségét. A proletárasszonyok talán tényleg elhiszik azt, amit a párt hivatalos lapja nemrégiben állított, hogy, — idézek: „A mai osztályparlamentben a nő választójoga szóba sem jöhet.”

Kegyelmes Uram! Mi nem hihetjük, hogy a magyar parlament amikor ma, a huszadik század elején demokratikusabb alapa helyezi alkotmányunkat, nem terjesztené ki az alkotmányos jogokat a nőkre is.

A munkást kétségtelenül megilleti a választójog, de megilleti akár férfi, akár nő.

A tanítónak megvan a választójoga és a tanítónők ezreit, akik a kultúrának ugyanolyan fontos tényezői, továbbra se illesse?

Az orvos diplomája révén választott női kartársa, aki ugyanolyan tanulmányokat végzett, aki ugyancsak teljes odaadással szolgálja a szenvedő emberiséget, ki van zárva a politikai befolyásból.

A magán- és közhivatalokban működő tisztviselőnők és egyéb pályákon dolgozó nők tízezrei az állampolgári köteleességek minden terhét viselik. A nő adófizető. Akkor is, ha jövedelme vagy vagyona után direkt adózik, akkor is, ha mint családjának fogyasztását szabályozó házi-asszony fogyasztási adóval járul hozzá az államháztartás fenntartásához. Mi sem természetesebb, minthogy tovább nem elégedhetünk meg a köteleességekkel. A női szolidaritás nevében követelnünk kell tehát a nők általános, aktív és passzív választójogát.

Kegyelmes Urunk! Öntudattal utalunk arra a közgazdasági és kulturális misszióra, amelynek hazánk társadalmi érdekében mind nagyobb felelősséggel iparkodunk eleget tenni, de amelynek tökéletes betöltésére a közvetlen politikai befolyásnak arra a mértékére volna szükségünk, amelyet az általános választójog biztosít.

Szükségünk van a politikai jogokra, hogy erősítsük magunkat a gazdasági harcra, melyben a társadalom igazságtalansága folytán, a tőlünk megtagadott intézmények és jogok hiányában a rövidebbet kell húznunk. De szükségünk van e jogokra azért is, hogy segítségükkel hozzájáruljunk az igazi néppolitika céljainak megközelítéséhez, azaz népünk boldogságának megteremtéséhez.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy a képviselőház elé terjesztett követelésünket kimerítően indokoló kérvényünk egy másolatát átnyújtsuk.

Bizva reméljük, hogy az a választójogi javaslat, melyet Kegyelmes Urunk a parlament elé terjeszteni készül, nem zárja ki a nőket az alkotmány sáncaiból, hanem hazánk dicsőségére azon államok sorába emeli országunkat, amelyek önmagukat megbecsülték azzal, hogy nemcsak frázisokkal dicsőítették asszonyaikat, hanem polgárjogaik biztosításával reálisan elismerték értéküket."

Mialatt Andrassy válaszolt, érdekes megfigyeléseket tehetünk. Justhnál valamennyi képviselő helyeselt és éljenzett, Andrassy „férfias” beszéde alatt azonban reálisabb képet nyertünk. A képviselők ugyanis igazi meggyőződésük szerint pártokra osztottak. Az egyik itt is helyeselt. Nekik Andrassy „nem”-je ép olyan meggyőződésük, mint Justh „igen”-je. A másik párt szegyenkezve hallgatta Magyarország társadalomtudós hírében álló belügyminiszterének következő választát:

„A minisztertanács ezzel a kérdéssel még nem foglalkozott, ennél fogva amögé zárkozhatnék, hogy azt mondom, nem vagyok abban a helyzetben, hogy választ adjak. Ezt azonban illetlenségnek tartanám. Ha már a t. hölgyeim olyan barátságosak és szívesek voltak, hogy ide fáradtak, akkor azt hiszem, hogy férfiúi kötelességem, hogy őszinte választ adjak. Természetes, hogy a válasz csakis egyéni nézetemet fogja tolmácsolni. Én nagyon szeretném s nagy örömet okozna nekem az, ha a hölgyekkel közösen csinálhatnám a politikát. Azonban mégis korainak tartom még ma ezt a nagy lépést megtenni, korainak azért, mert sem a társadalom felfogása, sem a nők nevelési rendszere erre a kellő előkészületet nem adta meg. A társadalmi felfogás is útjában áll ennek a reformnak, mert én attól félek, hogy t. hölgyeim sok keserű órát töltenének el akkor, hogy ha ezen jog birtokába jutnának. Sok víz fog addig elfolyani a Dunán, amíg a férfiek és az atyák belenyugosznak abba, hogy a hölgyek velük szemben, velük ellentétes politikát folytassanak a nyilvánosság előtt. Attól félek, hogy addig, amíg ez a felfogás meg nem változott, hogy a külvilággal szemben a családot a férj vagy az atya képviselje, addig igen keserves összejutásokra vezetne ez a jog. En teljesen elismerem, hogy a nőknek ép annyi az eszük, mint a férfiaknak. A történelem is bizonyítja, hogy igen sok kiváló politikai szerepet vitt nő volt. Tehát nem tagadom a képességüket természetnél fogva, azonban az iskolázottság hiányzik. Az eddigi nőképző-intézeteknek, a nőnevelésnek általában nem az volt a célja, hogy politikusokat neveljen, nem az volt a cél, hogy a közjogba, a nemzetgazdaságtanba, a közigazgatási tudományokba bevezesse a hölgyeket. Mindezt előzőleg kellene megtenni. Előbb kellene az egész társadalmi felfogást és a nőnevelést megváltoztatni, akkor jönne el annak az időpontja, hogy ezt a kérdést honoráljuk. Ellenben megfordítva, előbb a jogokat megadni és azután az ahoz való szokásokat és előfeltételeket megteremteni, az nagyon keserves dolog volna. Nem a politikát féltém a hölgyektől, hanem a hölgyeket a politikától. Nem akarom azon heves és csúnya küzdelmekbe bevinni a nőket, amelyekkel a politikai élet jár. Tehát ne vegyék rossz néven, ne tekintsek férfi egoizmusnak, hogy ha nem ígérem, hogy a választói jogról szóló mostani javaslat tekintetbe fogja venni ezt a kérdést, hanem legyenek meggyőződve, hogy amidőn ezt mondom, ebben épen a női nem érdeke vezet és vezet az a tisztelet, amellyel mindig viseltem és viseltek a nők iránt. Sajnálom, hogy többet nem mondhatok.”

A parlament etikette szerint nem volt módunkban Andrásytól rögtön megkérdezni: hiszi-e, hogy a mostani választói „közjogi, nemzetgazdasági és közigazgatási tudományuk” alapján választották meg, avagy nem tudná, hogy magasrangú hölgyek olyan mértékű korteskedésére volt szükség, hogy az ellenpárt hírlapjai törvényes repressziókat emlegettek Önagyméltósága női kortesei ellen? De ennél fontosabb dolgokat sem kérdezhettünk meg tőle. A Feministák Egyesületének április 5-én rendezendő nagygyűlésén azonban majd kérdezhettünk egyetmást a belügyminiszter úrtól s mindazon társaitól, akik hajlongva helyeselték szavait. Kritikát jobban és velősebben nem fejezhetünk ki, mintha idézzük annak a felvilágosodott, európai gondolkodású képviselőnek a szavait, aki egy, Andrassy plitudjein sopánkodó képviselőtársának ezt válaszolta:

„De kérlek, miért háborodsz fel Andrassy primitív-ségén? A nők választójoga ellen okos érv nincs, hát nem mondhat ellene mást, mint – ilyeneket...”

TANKÖTELEZETTSÉG ÉS GYERMEKMUNKA.

Írta: KÚNFI ZSIGMOND DR.

(Befejezés.)

Olyan szám ez, amely minden figyelmet megérdemel és amelyet méltán állíthatunk oda nemzeti gyarapodásunk és dicsőségünk másik számokban kifejezhető ténye: a kivándoroltak számcsoportja mellé. Azt hiszem, kevés állam vetekedhet e dolgokban velünk. Elvégre nem kis dolog évente kétszázötvenezer kivándorlót szállítani az amerikai nagyiparnak és 1,298.083 pár apró munkáskezet a magyarországi nagy-, közép- és kisbirtoknak, bányatulajdonosoknak, gyárosoknak. A munkálkodó nép felnőtt tagjainak az országból való menekülése olyan tömeg jelenléte, amelyet ma már mindenfelé észrevesznek. A munkálkodó nép még fel nem nőtt tagjainak az iskolából való menekülése egy másik tömegjelenség, nagyobb és talán nem kevésbé végzetes hatású, mint amaz. Nem merész állítás azt mondani, hogy egy töröl sarjadzott mind a a kettő. Elvégre egészen stilszerű dolog, hogy az állam és társadalom, amely majd felnőtt korában nem táplálja megfelelő módon a munkálkodó nép testét, mennél előbb rá akarja szoktatni a koplaltatásra avval, hogy nem ad táplálékot kis korában a nép lelkének, szellemének.

Meg kell most vizsgálnunk még azt, hogy tesz-e s ha igen, mit, a magyar állam ez ellen a súlyos telki nyavalya ellen. Ötven-hatvan új népiskola felállítása évente, ez olyan ütemű javítás, amely mellett százötven év beletelik abba, amíg a mai tanköteleseket befogadni tudó elegendő iskola lesz. A másik fegyvere a a hanyag tanköteles gyermekek szüleinek megbírságolása. Ennek használatáról is beszámol a hivatalos jelentés. Az 1904/5. iskolaévben igazolatlan óramulasztásokért kiszabott bírság 394.057 korona volt, amelyből közigazgatási úton 58.000 koronát hajtottak be. Aki csak valamennyire ismeri a magyar közigazgatás gépezetét, az tudja, hogy például az ebtartási szabályrendeletben foglalt tilalmak áthágásáért kirótt bírságpénzek behajtásában nem ennyire elnéző a nemes vármegye. Melyek az okai a gyermekek eme nagymérvű iskolakerülésének? Hiszen ez ellentétben van az emberi természetnek néhány igen mélygyökerű ösztönével: a gyermeki tudásvágygal meg a szülőknek avval a mindenfelé tapasztalható törekvésével, hogy gyermekükből különb embert neveljenek maguknál. De melyek az okai a közigazgatási hatóságok lanyhaságának, aminek a kirótt és behajtott bírságpénzek közötti különbség szemmel látható jele? Ellágyulással, szentimentalizmussal a magyar szolgabírói szellemet igazán nem lehet vádolni. Mindkét rendbeli kérdésünkre megfelelően a földművelésügyi miniszternek a mezőgazdasági munkabékekről hivatalos felvételeit közlő kötetek. Találomra felüti az ember ezeknek valamelyikét s íme, miben akad meg a szeme.

A gyermekek évenként dolgoznak	Hány napot?
Udvarhely, Selistye, Puj, Beszterce, Nagyhal-	
mágy, Felsődada, Gyoma stb	180
Szentlőrinc, Galánta stb	188
Garam völgy	185
Bogán	190

A gyermekek évenként dolgoznak	Hány napot?
Sugatag, Bia, Zalaszentgrót, Kaposvár stb.	195
Kékes, Nagylak, Bethlen, Erzsébetváros, Déva, Kézdivásárhely, Kisvárd, Szeghalom, Sirok,	
Gyöngyös, Komárom, Léva.....	200
Makó, Nezsider	220
Csáktornya.....	223
Udvard	260
Igló.....	280
Nagykároly	293

Ezeknek a gyermekeknek évi átlagos keresete 71 korona. A gyermekmunka gazdasági hatásai a földművelésben sem mások, mint az iparban. Első sorban mint olcsó munkaerők önmagukban értékes és kívánatos munkások a gyermekek. Még hasznosabbak és kívánatosabbak azonban mint konkurrensok, bérlenyomók, mint a munkások tartalékhadserégének egy igen értékes formája. A gyermekmunka föltétlenül olcsóbb, mint a felnőtteké. A gyermeki élet reprodukciójának költségei tetemesen alacsonyabbak. De olcsóbbá teszi a szülők munkáját is, mivel a dolgozó és önmagát fenntartó gyermek apja olcsóbban vállalhatja el a munkát, mint az olyan munkás, akinek gyermekét is el kell tartani, akinek a gyermeke nem ostorosgyerek vagy libapásztor, hanem iskolába jár. Ám a gyermeki hasznosság itt nem állapodik meg. Miután az apja munkabérét lenyomta, a verseny és a bérkiegyenlítés irányzatánál fogva lenyomja a többi munkásokét is. A vak is látja, hogy ily módon sokkal hasznosabb tagja mai társadalmunknak az a gyermek, aki a mezőn vagy a műhelyben dolgozik, mint az, amelyik iskolában ül és megtanulja a betűvetés mesterségét, amely a dolgok eme paradicsomi rendjének alkalomadtán ártalmára lehet. Valóban, minden jóérzésű embernek a tisztelő csodálkozás érzésével lehet csak szemlélnie egy társadalmi berendezést, amely a zsenialitás ilyen bélyegeit viseli minden porcikáján; a nyomor kikergeti a gyermeket családi köréből és az iskolából a munkapiacra, hogy keressen és könnyebbé tegye a család megélhetését, az apa életét. És ugyanezen gyermeket mint versenyzőt, mint munkaalkalmakat keresőt, mint bérlenyomót állítják szembe a társadalmi élet törvényszerűségei az apával.

A proletárokon, bérmunkásokon kívül van a szülőknek egy másik csoportja, amely erősen érdekelve van a gyermekmunka meglétében. A falun tán ezek vannak túlnyomó számban: a kis- és törpebirtokosok. Nekik a gyermekük munkaereje más munkást pótol, akit bármilyen nyomorúságosan, de mégis csak fizetni kellene és azonfelül még a gyermeket is eltartani. Ők tehát, akik amúgy is a proletárságba való lesüllyedésnek legszélyesebb határán élnek, nem tudnák önálló gazdasági létezésüknek inkább fikcióját, mint valóságát a gyermekmunka nélkül megóvni. A többi gyermekmunkáltató és közöttük csupán az a különbség, hogy míg amazok hatosokban, ők „szülői szeretetben” fizetik ki apró munkásaikat és a családi élet köteleivel még megférő kizsákmányolásnak legjellemzőbb eseteit mutatják.

Mekkora a száma az ilyen termelő munkát végző gyermekeknek Magyarországon, semmi statisztika erről be nem számol. A gyermekmunka Magyarországon, ez is egy olyan fejezet művelődéstörténetünkben, amely jobb

ha megíratlan marad. De ha az ember meggondolja, hogy az a hatszázezer tanköteles gyermek, aki nem fért el iskolába, és az a másik hatszázezer, aki évközben elmaradt onnan: aligha kéjutazások, telelések és nyaralások vagy klimatikus gyógyító helyek felkeresése végett maradt el az iskolából; ha az ember meggondolja, hogy az óriási kivándorlás ellenére is milyen csigamódon javulnak a munkabérek s hogy egyáltalán nem tartanak lépést a munkakerőkinálatnak a kivándorlás révén való csökkenésével, akkor semmi valószínűtlenség nincsen abban a feltevésben, hogy Magyarországon csak a tanköteles korban lévők között van vagy másfél millió gyermekmunkás. Ez a gyermekcsereg hiányzik az iskolából, az ő távollétük csökkenti az egy-egy iskolára vagy tanítóra eső fentemlített rémes számokat és teszi érthetővé azt, hogy a népoktatásnak mai kereteit már réges-régen szét nem feszítette a gyermekek áradata. Azok a millióra menő apró kis mártírok, akik benépesítik az utcasarkokat, sikátorokat, istállókat, uradalmi kerteket, legelőket, bányák lejáratait, akik nem mennek el oda, ahova a képmutató törvény küldi őket: ezek az éltetői a mai iskolázás külső formáinak. Ha egyszer ezek egy akarattal augusztus végén otthagynák munkájukat és bebocsáttatást kérnének a törvény nevében a nekik rendelt helyre, az iskolába: nagy felfordulás támadna az országban és minden helyen, amelynek a nép oktatásával és nevelésével kellene törődnie, foglalkoznia.

Ezek az okai, miért nem ereszti a kisgazda és proletár szülő iskolába gyermekét. Ezek az okok egyúttal megmutatják azt is, hogy a vagyonos emberek kiváltságai közül a legbántóbb és legfelháborítóbb: a műveltség monopolizálására való kiváltságuk már a népiskolánál kezdődik. Már itt nyilvánvalóan meglátszik az, hogy tulajdonképpen nem szabadna népnevelésről, hanem csak osztálynevelésről beszélni.

Kevesebb szóval elintézhetjük a másik kérdést. Miért mutatkoznak a magyar hatóságok olyan lanyháknak a népoktatási törvények végrehajtásánál, miért olyan elnézők a kimért büntetések alkalmazásánál? A gyermekeknek a a földművelésügyi miniszter mezőgazdasági statisztikájában kimutatott évi átlagos 71 koronás keresete világosan megmondja, hogy minden gazda, aki családjá tagjain kívül másokat is dolgoztat, mennyire van érdekelve abban, hogy a gyermekmunka és az iskolázás megmaradjon mai állapotában. A hatosos napszámok rendszere menten összedül, amint a gyermekcsereg nem támadja hátulról szüleiket, hanem bevonul az iskolába. Mivel pedig az egész iskolai igazgatás gépezete azoknak kezében van, akik másokat dolgoztatnak: azért végrehajthatatlan még negyven esztendő után az 1868-as népoktatási törvényben statuált tankötelezettség. A törvényszabta bírságokat valóban nem volna helyes dolog behajtani, mindaddig, míg az állam tisztességes szociálpolitikával nem biztosítja a szülők megélhetését. El kell ismernünk, nem méltányos dolog pénzt szedni el a szülőtől, aki éppen azért nem küldi iskolába gyermekét, mivel nincsen pénze, mivel gyermeke munkája nélkül nem tud megélni.

KERESKEDELMI MAGÁNTANÍTÁS.

Írta: SCHWIMMER RÓZSA.

Amíg szenzációs esemény nem irányítja a társadalom figyelmét valamely baj felé, addig ez nyugodtan pusztíthatja a maga áldozatait, bárha figyelmes szemlélők idejében hangosan ki is fejezték aggodalmaikat. Hányszor emlegetik pl. a magán-színiiskolák veszedelmét anélkül, hogy megfelelő intézkedés gátat vetne garázdalkodásuknak. Csak ha egy kirívóbb eset világítja meg a bajt, csak akkor eszmélnék a reformok szükségére.

A kereskedelmi magánoktatás is napról napra több áldozatot szed és az illetékes hatóságok még mindig nem veszik észre a lelkiismeretlenséget, amelynek legsürgősebben véget kellene vetni.

A gyakorlati élet megmutatta, hogy az irodai szükségletet még a négy polgári elvégzése után végzett hivatalos tanfolyamokon szerzett tudás sem elégíti ki. Ebből a megismerésből indult ki az az erélyes mozgalom, melyet a Nőtisztviselők Országos Egyesülete a testvéregyesületek bevonásával indított a célból, hogy a leányok részére nyissák meg a fiúk kiképzésére szolgáló kereskedelmi iskolákat.

A nők kereskedelmi szakoktatásának ilyen kibővítésére törekvő mozgalommal ellentétben, az üzleti spekuláció a tehetségtelen vagy rest leányok hajlamainak és a szülők lelkiismeretlenségének vagy kényszerhelyzetének kedvez.

Ijesztő módon szaporodik az olyan állástkereső „tisztviselőnők” száma, akiknek előképzettsége semmiképen sem elégítheti ki az irodák igényeit. S amíg egyrészt a kínáló állások egy nagy százalékát nem lehet betölteni, mert nincsen az igényeknek megfelelő képzettségű pályázó, addig a szülők hanyagságának vagy tehetetlenségének és az üzleti érdekek áldozatainak százai ostromolják az állásközvetítőket és a – protektorokat.

A baj gyökerét abban találjuk, hogy a gyors- és gépirás mesterségét összetévesztik a kereskedelmi szaktudással. Meg kell állapítanunk és e megállapítást meg kell értetnünk az összes érdekelt tényezőkkel, hogy ezek a kézügyességek csak részletei a kereskedelmi szaktudásnak. Mint ahogy az újágírónak nem elég, ha beszédek stenografálni és lekopogtatni tud, úgy a tisztviselői pályára is sok fontos ismeret megszerzésével kell előkészülni.

Az a megfigyelés, hogy számtalan esetben a gyors- és gépirás megtanulása után „tisztviselőnek” jelentkeznek fiatal és idősebb leányok és asszonyok, a viszonyok gondosabb tanulmányozására vitt bennünket. A következő helyzetet állapíthatjuk meg. Családokat találunk, amelyek gyermekeik munkaerejét mielőbb

ki akarják használni. Alighogy gyermekük néhány elemi osztályt elvégzett „pályát választanak” számára, hajlamait, tehetségeit figyelembe nem véve, a pálya feltételeit nem ismerve, vagy abban a hiszemben, hogy e feltételeken túl tehetik magukat. Ettől is „hallották”, attól is, hogy tisztviselőnek nagy fizetése van, érdeemes erre a pályára „adni” a gyereket. A fűszeres bolt kasszájára ki van tűzve egy cédula, amely imponáló rondírással hirdeti, hogy gyorsírás-tanító legrövidebb idő alatt előkészít a tisztviselői pályára. A hirdetési oszlopok és táblák, a hírlapok kishirdetési ingyen tankönyvet, vagy egyebet kínálnak azoknak, akik az illető „szakiskolában” tanulnak.

Mi sem érthetőbb, minthogy az ilyen szülők elkerülik azokat a tisztességes iskolákat, amelyek megfelelő előképzettségre építik fel a kereskedelmi szakoktatást. Ugyanígy járnak el a hirtelen tönkrement családok, kereset- és vagyonnélküli özvegy asszonyok, akik a szükség pillanatában meggondolás nélkül ifjú gyermekeikre hártják a családfenntartás terhét vagy idősebb leányaiktól, kiket nem készítettek elő idejében kenyérkereseti munkára, megkivánják, hogy a lehető legrövidebb idő alatt készüljenek valamely pályára.

A tanulók közt is különböző csoportokat találunk. A szüleik kívánságát vakon követő, önálló véleményt nem nyilvánító mellett olyanokat, akik tehetség híján sehogy sem tudnak az iskola padjain boldogulni. Az ipari pályák gazdaságilag és társadalmilag sokkal kevesebbet nyújtanak, mintsem hogy vonzóak lehetnének. A gyors- és gépirás megtanulása többlet biztat. Ezt tanulni nem „kunszt” hiszik ők és állítják mindazok a spekulánsok, akiknél csak az fontos, hogy minél több balek fizesse a tandíjat.

Mindezeknek a szempontoknak kedvez a kereskedelmi zugtanfolyamok spekulációja. Ezen a tanfolyamokon, mint a zugszíniiskolákban, nem tekintik a tanuló tehetségét, hanem feltétlenül elhitetik vele, hogy ő primadonna, azaz jól fizetett állású tisztviselő lesz, csak szúrja le a tandíjat. Ha azután időt és pénzt elpazarolva tényleg állásért jelentkeznek a becsapottak, keserves csalódással tekinthetnek a hiába hozott áldozatra. A Nőtisztviselők Egyesülete nem helyez el olyan tisztviselőket, akiknek nincsen megfelelő szakképzettségük. Így nem marad más hátra, mint a protekció-hajhászás.

Hogy a protekció igénybevétele immorális, arról külön beszélni nem is kell; a magyar társadalom erkölcsi és kulturális fekélyeinek egyik legveszedelmesebbje a protekció-rendszer. Egyébként a jól képzett erők versenye mellett a protekció legföljebb arra elég, hogy irodába juttassa a pályázót. De arra nincs befolyása

a protekciónak, hogy meg tartsák, hogy fokozatosan magasabb munkakört nyissanak neki, mindjobban fizessék; ehhez a tisztviselőnő tudására, valódi értékére van szükség.

De a protektorok egy más fajtájáról sem szabad megfeledkeznünk. A jószívű sajnálkozókról, akik kétségbeesett szülőknek tanácsot és segítséget szoktak adni. Ezek valamely gépkereskedőnél „kijárlják” az ingyenoktatást. A „jótévköz” egész láncolata működik itt együtt: a protektor, az ingyentanító írógépcég és megint a protektor, aki „állást” szerez.

Ezekre az esetekre hivatkozik számtalan, a Nőtisztviselők Egyesületének állasközvetítő osztályán kopogtató, de elutasított pályázó. Hivatkozik a „barátnőjére”, vagy „ismerősenek barátnőjére”, aki „szintén nem végzett többet, mint négy polgárit és az X gyorsítási iskolát, mégis kitűnő állása van”. A kitűnőségről kiderül, hogy harminc-negyven forint fizetési maximumból áll.

De a „négy polgári” valójában sokszor csak négy elemi. A hat elemi osztályt végzett zúgiskolákban képzett „tisztviselőnők” száma szomorúan tekintélyes.

Ez a helyzet valamennyi érdekeltre nézve – az üzleti spekulánsokat kivéve – felette káros és veszedelmes.

Az egyes egyénekre nézve káros, mert ez az előképzettség tisztességes megélhetést nem biztosít, a tanuló tehát vagy a züllés lejtőjére jut, vagy kénytelen a hiába fecsérelt időt és pénzt elsíratva más pályára készülni. Káros az egész tisztviselői, de főleg a nőtisztviselői karra nézve, mert a tisztességtelen verseny elemét viszi az irodába, ott lefokozza a munka megbecsültetését és értékét. Végre magára a kereskedelemre nézve sem lehet közömbös ennek a protekciós, szaktudás hiányában megbízhatatlan elemnek a betódulása.

Ezeket a szempontokat mérlegelve az illetékes hatóságoknak végre közben kell járniok a zúgiskolák járványának megszüntetésére. A magántanításnak csak ott lehet helye, ahol javíthat a közoktatásügy hiányain, csak olyan kezekben nyugodhat, amelyek nemcsak a pénzolvasás mesterségére alkalmasak.

GLOSSZÁK.

Nyilatkozat. Múlt számunk egy glosszája téves értesülésünk alapján Kenedi Géának tulajdonítja „Az Újságnak egy Marco fiore jegyzésű cikkét. Erre vonatkozólag Kenedi Géza a következő nyilatkozatot intézi szerkesztőségünkhöz:

Mikszáth Kálmánt egyszer keményen elővette egy politikai bácsi a klubban:

– Ej, ej, mit írtál megint te gyerek az újságokba... Hát szép ez ilyen embertől, mint te vagy!

Az író még csak akkor csodálkozott igazán, amikor

a bácsi elébe tette egyik cikkét a Frankfurter Zeitungnak. Mikszáth előbb talán még azt sem tudta, hogy ilyen újság is van a világon.

Épen így jártam én is becses lapjuk márciusi füzetének a 42. lapján, ahol „mulatságos példa” gyanánt van főlemlítve, hogy én az élet teljes kiélésére való törekvést ajánlom ahelyett, „hogy a jövő generáció jó voltáért a mai generáció fölládozza életének jelentékeny percentjét, amit szerintem a feministák követelnek.

Nem először látom, hogy olyasvalamit tulajdonítanak nekem, amit sohasem mondtam, de mivel az üzletszerű nyilatkozgatásnak halálos ellensége vagyok: egyszerűen lenyeltem. Hiszen úgyis annyi mindenféle kell az embernek most lenyelnie! De már, hogy én és i l y e n t írtam volna, az már mégis szörnyűség!

Nem írtam én kérem ilyet, de még csak nem is gondoltam soha. Sőt ilyesmit rólam föl sem tehet senki, aki életében bár egy dolgozatomat is figyelemmel elolvasta. Hogy önök honnan vették és kinek a gondolatát kötötték az én nyakamba, azt nem tudom. Rendesen használt *Q u i n t u s* nevem fölött egész bizonyosan nem találták. Főlösképpen mondanom azt is, hogy én az élet *kiélését* (szörnyű uzsorás szó ez!) soha semmiféle formában nem hirdettem. De mindig az ellenkezőt. És ilyen rettenetes életgyilkossággal a feministákat nem gyanúsítottam soha.

Milyen véleményem van nekem a jövő nemzedék iránt való természetes tartozásunkról (ami egyébiránt nem terhe, hanem velejárója az egyén életének), arra én most ki nem terjeszkedhetem. De talán mondanom sem kell, hogy a természetes tartozás bármiféle elnyomását, vagy éppen a magunk külön egyéni örömeire való elszakasztását szociális bűnnek tartom. Tehát tiszta ellenlábasa vagyok mindenféle „kiélésnek”. Úgy ebben, mint minden másban.

Bárhogyan gondolkozzanak azonban önök, azt az egyet kérem önöktől, hogy az elkövetett hibát kegyeskedjenek jóvátenni.

Budapest, 1908. márc. 8.

Kiváló tisztelettel

Kenedi Géza.

Az úrnák őrangyalai. A gyermekvédelmi liga nagy pszichológus és kevésbé skrupulózus. Minekutána az állam a maga gyönyörű gyermekvédelmi törvényébe hiába illesztette bele a társadalom közreműködésének szabályait, mert nem akadt, aki e címtelen, dicsőséggel nem kecsegtető munkakörökbe életet vigyen, előállt a liga és a magyar társadalom lélektanából merített szabályok szerint rántotta bele a társadalmat a szociális munkába. Skrupulusok nem bántották. „Cím nélkül nem dolgoztok; egy fillért nem áldoztok, ha az újságba nem kerül a nevetek érte? Ám legyen. Nevezük el szociális munkánkat a hiúság vásárát és helyettesítsük a szociális munkát a hiúság vásárával... Tessék végigsétálni április első napjaiban Budapest utcáin: felséges komédiát láthatunk a gyermekszeretet hazug jelszava alatt. Urnákat őriznek a méltóságosnál nagyméltóságúbb asszonyok, a minden arisztokrata-dörgölődésben mennyei élvezetet találó, recipiált felekezetű hölgyek. Hónapok óta olvassuk neveiket a sajtóban, tudjuk hogy melyikük mellett lesz cigánybanda, melyikük őrangyalokodik polgári zenekar

élen. Tamburás, énekes bandák emelik majd az őrangyalok fényét. S kik ezek a nemes szívű, szociális érzékű hölgyek? Azok, akik a nőmozgalmat utálják, mert hangos, zajos, mert szerénytelen, követelő, mert erőszakos stb., holott az igazi asszony csak csendes, szerény, titkos, elrejtett segítségével talál méltó, nőies kielégítést. Ezek a hölgyek bizonyára mélyen megvetik hősies társainkat. az évtizedes politikai ígéreteken csalódott angol suffragetteket, mert „az utcára viszik harcaikat”. Ők azonban „finomak, nőiesek”, ők akik megfelelő dobpergéstől hirdetve, közszemlére állítják magukat az utcasarkokon, hogy a megtekintésükért fizetessenek a járókelőkkel. De a suffragettek politikai jogokat akarnak, hogy megteremthessék azokat a törvényjavaslatokat, amelyek a gyermek védelmére szolgáló összegek egészét az állammal fedeztetik. Mit szólnának e hölgyek, ha a választójogi mozgalom költségeinek előteremtésére ami feministáink az utcára mennének gyűjtögetni? Tudnának-e elég jellemző kifejezést a nőietlenség megbélyegzésére?

A „nők joga” államellenes izgatás.

Annak minősítette egy budai postahivatal. amely visszautasított néhány ajánlott levelet, mert a feministák ismert választójogi bélyegével voltak ellátva. Az állam ellen izgató felírás: „Általános választójog csak az, amely a nőkre kiterjed”. Az állam budai örökének most méltó párja akadt egy vidéki városunk rendőrkapitányában, aki „Mi a nőmozgalom célja” címen hirdetett feminista felolvasásra meg akarta tagadni az engedélyt mert „a nőjogok államellenes, izgató témájáról ő nem enged beszélni”. Hogy jogaink nincsenek, arról tehát még beszélünk sem szabad! Bizonyára ez az a bizonyos lovagias tisztelet. amelyről az urak szavalni szeretnek.

A Magyar Hírlap. A Feministák Egyesületének közgyűlésével a M. H. vezércikkben foglalkozott. Rossz-hiszeműbb hangon, kevesebb hozzáértéssel faragott cikkkel ritkán találkoztunk a magyar sajtó érdekében. Értelme szerint a magyar nőknek nem szabad választójogot adni, mert Mme Roussel Budapesten előadást tartott a neo-maltuzianizmusról. Mielőtt válaszba fogtunk, kissé forgattuk a szemfogató Andrassy-lapot és annak 24-ik oldalán közönséges kerítést tartalmazó ajánlatok mellett „Asszonyok vigyázzatok” és „Óvd a feleséged” címen hirdetéseket találtunk, amelyek felmentenek bennünket a polémiától. Az erkölcsi rugdalkozás ellen nem kell védekezni olyanokkal szemben. akik pénzért minden erkölstelenségre kaphatók.

A hivatalnok-kisasszonyok. Tóth Béla örököse ilyen címen foglalkozik az államvasúti nőhivatalnokok dolgával. Szentimentális lovagiassággal siratja „szerencsétlen sorsukat, mert „a leányoknak a férfiakkal való összekeveredéséből a hivatalokban ritkán származik jó dolog. Mert tudniillik majd mindig szokott valami abból származni, csak házasság ritkán.” Megdicséri azokat a hivatalokat, ahol „a hivatalnok-kisasszonyok külön helyiségben dolgoznak”. A nő csekélyebb munkadíja ellen

egyetlen orvosságot tud: a férfikollegák vegyék el nőkartársaikat. Ez az úgy szociológiai, mint közgazdasági szempontból kitűnő tanács ugyan roppant szeretetreméltó, de hogyan javítson a kollega úr a nőtisztviselő helyzetén ha ő már házas? S nem hallott még Zsolt úr a „szervezkedés” komoly témájáról valamit? Továbbá tudja-e Zsolt úr, hogy „a kis egzisztenciák gyámolítói” a vasúti tisztviselőknek a múlt nyáron történt fizetésrendezése alkalmával a nőhivatalnokoknak szolgai minősítést adtak (addig altiszti rangjuk volt), hatszáz korona lakbér helyett pedig csak négyszázat? Hiszi-e igazán, hogy ezt a bajt férjhezmenés gyógyítja?

Ide a női választójoggal! E címen a szociáldemokrata párttól elismert „Nőmunkás” március 15-iki száma Klára Zetkin tollából cikket közöl, amely a magyarországi pártnak a Népszavában többször ismertett álláspontjával homlokegyenest ellenkezik, azt állítván, hogy a magyar proletariátus jelenlegi választójogi harca a nők választójogáért folyik. Tévedni méltóztatik! A párt tettekkel igazolt kijelentéseit már inkább kell hinnünk, mint Klára Zetkin ideális vágyait kifejező állításait.

Mme Roussel üzenete. „Önöknel „Mme Roussel tanairól”, „Mme Roussel igéjéről” beszélnek, a neo-maltuzianizmusról tartott előadásom nyomán. Köszönet e megtszelletetésért, de nem fogadhatom el, mert idegen tollal sohasem ékeskedem. Hirdetője vagyok csupán e tannak, amelyet Malthus, Mill, Drysdale és mások tudományosan kidolgoztak és megállapítottak s amelyet mi utódok, férfiak és nők csak hirdetünk, propagálunk. Büszke volnék, ha e tan az én tudományos kutatásom eredménye volna, de minthogy nem az, szerénytelenség volna tőlem, ha nem tiltakoznám a „Roussel-tan” és efféle elnevezések ellen.”

Egy új szempont. Mindazok mellett, akik a nők választójogáért folyó küzdelmet időszerületlennek, túlkorainak tartják, imponálóan originális felfogás nyilatkozik meg Balogh Pálnak a „Pesti Napló”-ban közölt vezércikkében. Ő e követelést most hiábavalónak tartja, mert a feministák lekéstek vele. Balogh úr azt írja: „A feministáknak, ha legalább logikusan akarnak eljárni, akkor kellett volna már megmozdulniok, mikor a választójogi reform napirendre került s a kormány az adatgyűjtést megkezdte. De ők mélyen hallgattak mindekkorig. Csak most, az utolsó órában lépnek föl a feminin választójog (Kedves új kifejezés! A szerk.) eszméjével.” Balogh urat úgy látszik évtizedes álomból rázza fel a feministák deputációja. Mindenesetre állíthatjuk, hogy az utolsó években újságokat nem olvasott, mert akkor tudhatná, hogy a feministák 1905 tavaszán kezdték meg a nyilvános agitációt, amelyet máig lankadatlanul folytattak. E mozgalom során Balogh úr lapja, a „Pesti Napló” akárhányszor cikkekkkel, sőt vezércikkekkkel is hozzájárult a „feminin” választójog kérdésének tisztázásához. Ha a feminista mozgalomról nem is vett tudomást Balogh úr, hogyan kerülhették el figyelmét lapjának cikkei és tudósításai. De ha nem ijedtünk meg a „korai!” jelszótól, a „lekésett!” riadó sem ijeszt meg bennünket.

NELLY ROUSSEL ELŐADÁSAI.*

A nőmozgalom országok határain túl testvéri összetartásban egyesíti a közös célért küzdőket; érdekli csaknem minden haza gyermekeit, mert hiszen a törvények – kivéve az újvilág néhány fiatal országát – a földgömb egész felületén elnyomják az emberiségnek számára nagyobb felét; ez pedig nem csupán igazságtalan, de nem logikus eljárás, mert már a természet a nőre hárította az emberiség legfontosabb és legnehezebb feladatát: az anyaságot. Diderot szavait idézve: „A nővel szemben a törvény kegyetlensége fokozza a természet rendjének szigorúságát.” Hiszen a törvénynek a gyengéket kell védenie az erősek ellen, a jókat a gonoszok ellen, el kell háritania vagy legalább enyhítenie a fájdalmakat, egyensúlyt kell teremtenie kötelességek és jogok, szükségletek s azok kielégítése között. Ennek épen ellenkezőjét teszik. Ez hozzá létre a feminizmust.

Sok félreértés veszi körül a feminizmus fogalmát; elferdítik, mint minden új eszmét. Ezt a sorsot egy nagy eszme sem kerülhette ki: kereszténység, protestantizmus, köztársaság, szocializmus egyaránt keresztülment rajta; osztoznia kell tehát benne a feminizmusnak. Az embereknek egy nagy csoportja nem látja még be, hogy mikor a fejlődés folyamán minden változik, a nő helyzete sem maradhat merev változatlanában. A feminizmus céljának félremagyarázói közül legnagyobbat azok tévedtek, akik a férfi elleni harcnak minősítették; ha van harc a két nem között, azt a férfiak idézik fel, mikor útját állják az asszony törekvéseinek, midőn üldözésnek tekintik előjogaik megtámadását.

Feminizmus: a férfi és nő szociális egyenjogúsítására irányuló törekvés. Érvényesülése nem csupán a nő egyoldalú érdeke, mert az elnyomott, a szellemi munka köréből sokszor száműzött női lélek felszabadulása nagy szellemi értékek forrása lehet az egész emberiség számára.

A szociális egyenjogúság alapfeltétele férfi és nő számára egyaránt a gazdasági függetlenség, mert ezen alapszik minden lelki függetlenség. A munka, a mainál sokkal jobb munkaviszonyok mellett, alapfeltétele a nyugodt és emberhez méltó életnek. Az önállóan kereső nőnek nem kell férfit keresnie, aki eltartsa, akár mint feleséget, ha polgárleány, akár szabad viszonyban, ha munkásleány, akár mint futólagos ismerőst, ha utcai leány. Mert bármily nagy legyen a különbség külsőleg e három típus között: mindhárom eladja szerelmüket. Még ha kölcsönös szerelem köti össze a férfival, nem az képezi frigyüknek egyedüli alapját s ez lealázó, felháborító. A magunk erejéből akarunk megélni, egyenlő munka egyenlő javadalmazásából és szabadon akarunk rendelkezni saját személyünkről, szívünk szerint.

Igazat kell, hogy adjon nekünk még a legantifeministább ember, ha azokra az özvegyekre és árvákra

* Tekintettel arra a sok félreértésre és elferdítésre, amelyek a neo-malthusianizmus tanait a közönség körében és aajtóban hamis világításba helyezték. szükségesnek tartjuk, hogy a második előadásban foglalt rendszeres összefoglalásba beleillesztve az elsőnek rövid kivonatát, lapunk olvasóinak hiteles tájékoztatást nyújtsunk mindkét előadás tartalmáról.

gondol, akiket az éhenhalás fenyeget, ha önmagukról gondoskodni nem képesek. Jusson eszébe minden férfinak, hogy az ő családja ki van téve annak a szomorú sorsnak, hogy magára marad a családapa támasza nélkül.

A nőiességet szokták féltetni az asszony önállóságától; de hiszen valamint minden férfi, úgy minden nő más egyéniség. Hogy kívánhatják, hogy mindannyian ugyanazt az irányt kövessük? Akik gúnyolódva emlegetik a női ügyvédet, orvost, köztisztviselőt: miért nem tekintik nőietlennek a mosónő, varrónő, földműves-asszony foglalkozását, holott ezek sokkal inkább jutnak ellenkezésbe az anyai hivatással? A háztartás ingyenes munkáját rábizzák a nőre az egész világon; de mihelyt jövedelmező foglalkozásról van szó, féltik tőle a „gyenge nőt”. Ha valaki képtelen valamely foglalkozásra, azt egyedül neki kell megállapítania; senki másnak nem lehet joga arra, hogy a nőt kizárólag egy útra terelje és minden más utat elzárjon előle.

Az annyira magasztalt háztartási munkának és anyai hivatásnak ellenértéke gyanánt eddig csak elnyomtatás jutott a nőnek; az anyaság, amely a mehet királynővé avatja, az embereknel ürigy a rabszolgaságra. Így szólnak a nőhöz: „Miért kívánsz jogokat?” Te csak polgárokat, katonákat szolgálts nekünk! Áldozd fel ifjúságodat, szépségedet, szenvedj és fáradj; hála nem fog érte osztályrészedül jutni. Sőt bűnösnek fognak mondani, a miért anya vagy: ha elmulasztottad szabályaid betartását, végtelen szenvedésed nem fogja jóvá tenni amit a társadalom álerkölcse ellen vétettél; sőt a társadalom üldözése fog odajuttatni, hogy csak öngyilkosság és prostitúció közt választhass.”

És a hálátlan társadalom csodálkozik felháborodásunkon; azt fogják mondani, hogy feledjük az anyaság örömeit. Nagyon sok anyánál jobban ismeri az előadó az anyaság örömeit; ismeri fájdalmait, pedig azokat szerető gondosság nyihitette számára. A szenvedés még így sokszorosan felülmúlja az örömet és elszoruló szívvel gondol azoknak a szegény, szerencsétlen anyáknak ezreire, akiknek sokkal kevesebb örömet és sokkal több szenvedést hozott az anyaság.

Korántsem kívánja az anyai ösztön elnyomását hirdetni; de azt óhajtja, hogy önként, öntudatosan, feladatuk jelentőségét ismerve vállalják ezt a szent hivatást a nők, nem pedig valami szuggesztív hatása alatt. A kultúra fejlődését azok a szülők mozdítják elő leginkább, akik felelősségük érzetében anyai utód felnevelésére vállalkoznak, a hányat erkölcsi és gazdasági erejükkel boldog, egészséges, derék emberekké fölnevelni képesek. Ne várjuk azt, hogy háborúk, járványok, elemi csapások akadályozzák meg a túlnépesedést, hanem legyünk rajta, hogy minden létező egyén életét, *egészségét* a tudomány összes eszközeivel biztosítsuk.

A társadalom ismerje el az anya jogait mindenkor, hacsak közelléte veszedelmet nem jelent a gyermekre. Becsülje meg és ne csupán erkölcsi elismeréssel jutalmazza az anyaságot, hanem teljes emberi függetlenséggel.

Semmiféle irányban ne gyakoroljanak kényszert a nőre: ha otthoni, háztartási munkára van hajlama, hadd kövesse azt. Tegyük az otthoni olyan kellemessé számára, hogy ki ne kívánozzék onnan. Becsüljük meg egyéniségét és munkáját a család körében; ma épen azok vetik

meg legjobban a feleség és anya hatáskörét, akik legjobban ellenzik a nő kilépését a közéletbe.

Sokan mosolyogva fogják emlegetni a boldog házasságokat; az előadó ismer ilyeneket, maga élvezi a boldog családi élet melegét. De küzdenünk kell a boldogtalan nők nagy tömegéért és nem szabad nyugodnunk, amíg a földteke bármely pontján csak egy asszony szenved azért, mert nő és anya.

Ismerünk férfiakat, akik otthonukon kívül a szabadság bajnokait republikánusok, szocialisták vagy más szabadságra törekvő mozgalom harcosai, – de hazatérve zsamokkókká alakulnak át. Ezek az emberek sohasem ismerték a lelkek igazi harmóniáját; szegény balgák, akik a férfiak szabadságát a nők könnyeivel vélik meg-alapíthatni.

Kétféle igazságot, kétféle morált állapított meg a társadalom férfi és nő számára. Ugyanazt a cselekedetet különbözőképp ítélik meg aszerint, hogy férfi vagy nő követte el. Tisztességes asszonynak azt tartják, aki nem szegte meg soha a hitvesi hűségét. A tisztességes férfi fogalmának semmi összefüggése a hűséggel; sőt hűtlenségeért nem őt, hanem az elhagyott leányt ítéli el a társadalom. Természetesnek találják, ha a férfi megöli hűtlen feleségét vagy kedvesét; de szigorúan elítélik az asszonyt, ha ugyanígy bosszulja meg a férfi hűtlenségét. Szinte úgy látszik, hogy az asszony életét kevesebbre becsülik s ezért nem látnak kioltásában elítélendő bünt.

A fiatal férfit arra oktatják, hogy nemi ösztönét minden áron ki kell elégítenie, míg a leánynak erre gondolnia sem szabad. E kettős morál képezi alapját a prostitúciónak, a női páriák egész osztályának. Az emberi társadalom e szegényfoltjának eltüntetésére nem elég az, ha más keresetet találnak e szerencsétlen nők. Kell, hogy megszűnjék az a képtelen erkölcsi felfogás, amely a férfi dicsőségének tekinti a bestiális viselkedést, gyöngesége jelének, ha attól tartózkodik. Lehetővé kell tenni a korai házasságokat oly módon, hogy a nő saját keresetével könnyítse meg az otthon alapítását, és preventív eljárással választhassa meg a házaspár azt az időt, amelyben utódok felnevelésére képesnek érzi magát.

Mint minden szociális küzdelemnek, a nőmozgalomnak első lépése a nevelés reformja. Elszomorító az az ellentét, amely a fiúk és leányok nevelése között észlelhető: a fiatal ember olvashat, felkeresheti barátait, szabadon járhat-kelhet; a fiatal leány rabja az előítéleteknek: nem olvashat, barátságot nem köthet kedve szerint; nem szerezhet semmi más ismeretet, mint amelyre szülei megadják az alkalmat. Eltüntetni igyekeznek lényéből minden egyéni vonást, amely másoktól megkülönbözteti; nem öntudatos egyéniséggé, hanem valamely egyéniség feleségévé igyekeznek nevelni. Az életről mit sem szabad tudnia. Az intelligenciát szinte visszafejleszteni szeretnék benne, mert az alkalmazkodás akadályának tartják. Valósággal csoda, hogy vannak a nők között ilyen nevelés mellett öntudatosan gondolkodó egyéniségek.

Már a bölcsönél kezdik a megkülönböztetést a fiú- és leánygyermek között; távortartják őket egymástól, holott az együttlét oly hasznos és szükséges volna számukra. A koeducatió kitűnően bevált mindenütt,

ahol behozták; érthetetlen, hogy nem teszik általánossá. Franciaországban Cempuis árvaháza volt az első koeducációs intézet, amely 1894-ben alakult. Az ott nevelkedett ifjakat a nő egyéniségének igaz megbecsülése jellemzi; a nevelési eredmények minden tekintetben kitűnőek.

A családi nevelésnek súlyos hibája, hogy a fiúkat már korán rászakotja a leányok lebecsülésére s evvel előre biztosítja leendő élettársuk boldogtalanságát. Legyenek legalább az anyák fiaiknak barátai és tanácsadói, a fiútestvérek barátai nővéreiknek. A fiatal emberek ma épenséggel nem ismerik egymást; a szexuális inger képezi az egyedüli kapcsolatot közöttük.

E bajok megszüntetését nem szabad kizárólag a férfiak nagylelkűségétől várnunk; hogy segíthessünk rajtuk, kell, hogy bebeszólásunk legyen a törvények alkotásába: szükségünk van a választójogra. Nagyon téved, aki ezt a nőmozgalom céljának, ideáljának, koronájának tekinti; csak nagy fontosságú eszköze ez a küzdelemnek. Egy francia politikus helyesen mondotta: „A törvényhozók azok igényeihez alkalmazzák a törvényeket, akik őket a parlamentbe küldték.” El nem vitatható tény, hogy csak azoknak a társadalmi rétegeknek érdekeit veszi figyelembe a törvényhozás, amelyek benne képviselve vannak. Ahol csak a munkaadóknak van szavazati joguk, ott a munkásoknak nincs jó dolguk; jól tudják ezt a munkások és ezért kitartóan küzdenek a választójogért. Ahol már elnyerték, ott a 8 órás munkanap törvénybeigatására törekszenek; gondolt-e már valaki arra, hogy a családjának biztosítson 8-órás munkanapot? Pedig a munkamegosztás mai fejlettsége mellett mi sem volna könnyebb, mint a háztartási munka iparszerű végzése és evvel a nőnek, elsősorban a munkásszonynak, megkímélése.

A választójog kérdése ma napirenden van mindenütt, a nők hiányos nevelését, éretlen voltát hozzák föl ellene. De hol függ a választójog az egyéni kiválóságtól? Vajjon a derék háziasszonyok igényeinek érvényesülése kevésbé jogosult, mint akárhány léha férfiválasztóé? Vajjon a részegeskedő családjában jobban rászolgál a választójogra, mint az a tanítónő, aki gyermekeit tanítja, vagy az az orvosnő, aki családját ápolja?

Férfi és nő egymástól különböző, egymást kiegészítő lények; ezért egymás segítségét sehol sem nélkülözhetik. Kizárni fontos ügyek intézéséből bármelyiküket: képtelenség. Ezért kérünk helyet mindenütt, ahol az emberiség sorsát *intézik*.

A feminizmus kérdését nem ismerik, félreismerik, félremagyarázzák és kigúnyolják. De vitatkoznak róla mindenütt, az arisztokrata szalonoktól a forradalmárok gyülekező helyéig. A női szolidaritás érzése vezérli küzdelmünket; még nem győztünk mindenben, még sok csatát kell megvívunk. De nem lehetünk megelégedve a világ rendjével, amíg a nő, mint egyéniség, mint anya és mint feleség nem részesül az őt megillető becsülésben kerek e földön mindenütt.

G. V.

Az egyesületek tagjai mindenkor elsősorban a hivatalos közleményeket olvassák el!

AZ ÁLSZEMÉREMRŐL.

Írta: BERNHARD SHAW – LONDON.

Érdemes gondolkodni azon a kérdésen: miért kényeztetik a méhek az anyaméheket, míg mi csak a primadonnákat kényeztetjük? Mi nem úgy fogjuk fel az anyát megillető bánásmódot, hogy talán szaporítanék eleség-készletét; sőt csökkentjük azt, midőn megtiltjuk, hogy a gyermeke születését követő hónapban dolgozzék és nem gondoskodunk ezen időben bőséges ellátására. Lelkiismeretesen megtesszük mindazt, ami a szülőkre nézve szerencsétlenséggé, az anyára veszedelmessé teheti a gyermek születését. Mikor egy nagy francia író, Zola Emil, akit nyugtalanított nemzetének terméketlensége, hatalmas és beszédes könyvet írt s abban a szülői hivatás tekintélyét igyekezett helyreállítani, akkor Angliában rögtön kialakult az a meggyőződés, hogy ilyen tárgyú, „Termékenység” című könyv sokkal retentesebb, semhogy lefordításra érdemes volna; hogy szigorúan el kell nyomni minden kísérletet, amely a két nem közötti viszonyt nem tisztán érzéki vagy romantikus szempontból való tárgyalására irányul. Ha ez a meggyőződés csakugyan megfelel a közvéleménynek, akkor egy életerővel szemben olyan undor és harag létezését mutatná, amely csak beteges, halálra szánt társadalomban keletkezhetik. Olyanban, amelynek Hedda Gabler a női típusa. De ezt feltenni semmiféle komoly okunk sincs. Mind az újságokban, mind az ebédlő-asztalnál mutatózó álszemérem csak a nevelésnek és a nyelvi kifejezés nehézségének tulajdonítható. Nem tanítanak meg bennünket arra, hogy e tárgyakról tisztességesen gondolkozzunk, s ezért csak tisztességtelen kifejezésüket ismerjük. Azért kell nyilvános megbeszélésekre alkalmatlanoknak tekintenünk, mert az egyedüli kifejezések, melyeket ilyen megbeszélésre fel tudnánk használni, nyilvános használatra alkalmatlanok. A fiziológusok, a kik megfelelő terminus technikussal rendelkeznek e tárgykör minden fogalmára, nem ismerik ezt a nehézséget; a nyelv nagy mesterei, ha tisztességesen gondolkoznak, képesek megírni olyan népszerű regényeket, mint Zola „Termékenysége-e és Tolstoj „Feltámadás”-a, amelyekben tisztességes gondolkodásra képes emberek számára nincsen semmi bántó. De a mai tucatjournalista, aki mindig csak trágár módon tárgyal ilyen dolgokat, nem képes egy válópörrel írni anélkül, hogy tudatos alávalósággal vagy rejtett célzással lehetlenné tegye cikkének felolvasását jó társaságban. Mindamelllett trágár élcelődés és álszemérem – a kettő azonos – mégsem azt bizonyítja, hogy az embereknek nincsenek e tárgyakra vonatkozó tisztességes érzelmeik: sőt éppen érzelmeink mélysége és komolysága

kétszeresen elviselhetlenné teszi megszállásukat aljas kifejezésmóddal és durva tréfákkal; úgy hogy nem tudjuk eltérni, hogy ilyen dolgokról egyáltalában beszéljenek, mert 1000 ember közül csak egy képes beszélni róluk anélkül, hogy önbecsülésünket, de különösen az asszonyokét, megsértse. A népies beszéd szörnyűségeihez tegyük még hozzá a szegénység okozta szörnyűségeket. Sűrű népesség mellett a szegénység lehetlenné teszi a tisztaságot; a tisztaság hiánya pedig az életnek sok természetes helyzetét undorítóvá és egészségtelenné teszi; a tisztátalanságnak kapcsolata a természetes helyzetekkel végül oly legyőzhetetlen undort idéz elő, hogy civilizált emberek, azaz olyanok között, akik a szűk, piszkos utcák városnak nevezett útvesztőiben összezsúfolva élnek, – a testi életet többnyire bűnös titok gyanánt kell rejtegetni, melyről csak az orvos előtt szabad a legsürgősebb esetekben említést tenni; és Hedda Gabler agyonlővi magát, mert az anyaság nem méltó ilyen finom hölgyhöz. Szóval, az általános álszemérem csupán kísérő jelensége az általános tisztátalanságnak; de azok a tárgyak, melyeket száműz, mégis a legérdekesebb és legkomolyabb tárgyak maradnak.

Fordította: – h – a.

A TEST KULTÚRÁJA,

Írta. POGÁNY PAULA.

A szépséget csak a művészetben keressük, az életben nem kultiváljuk. Lelkesedünk érte, de magunkban nem iparkodunk fejleszteni. Színházba járunk, gyönyörködünk a színészek graciózus mozdulataiban, élvezzük a hangjuk kifejező képességét és szépségét, hazamenet pedig oly hanyag testtartással vonszoljuk magunkat végig az utcákon és oly kellemetlen hangon és hanghordozással dicsérrjük az imént élvezett előadás külső szépségeit és tökélyét, mintha ezek tőlünk távol álló, testünkre nézve teljesen elérhetetlen tulajdonságok volnának.

Elmegyünk Parisba, hogy lássuk és bámuljuk a milói Vénusz tökéletes testi szépségét, de fűzöt veszünk fel ez ünnepélyes alkalomra. A férfiak extázisba jönnek Apollo Belvedere láttára, de a nyakuknál magasabb és szűkebb gallérban jelennek meg.

Szűkmellű festők és szobrászok, kik a világ legszebb aktjait, az ókor és renaissance tökéletes szépségeit látják és tanulmányozzák, kik anatómiával foglalkoznak, egy pillanatig sem gondolnak arra, hogy ők, vagyis a szépség és tökéletesség mesterei, mennyire ellentétben állanak mindezekkel.

Orvosaink, kik eltekintve a test szépségkövetelményeitől, annak egészségi feltételeit ismerik és terjesztésére hívta vannak, úgy önmagukat, mint családjukat és pácienseiket az egészségnek és a test szépségének ártó szokások alól nem vonják ki. Erősen hangoztatják a fűzőviselés káros voltát, de hogy milyen teoretikus ez az aggodalmuk bizonyítja az, hogy úgy orvosnőink, mint

az orvosok családjának nőtagjai éppen úgy rontják egészségüket és szépségüket a fűzővel mint pácienseik óriási többsége. Beszélnek sok mozgásról, de senki sem mozog sokat. Sőt nagyon sok orvos ép úgy megköveteli családjá nőtagjaitól az otthonülést, mint a fonó- és szövökori erényektől duzzadó nyárspolgár.

Ha tehát művészeink, orvosaink és pedagógusaink önmaguk és környezetük testi szépsége és egészségi követelményeivel szemben a legnagyobb közönyt és felületességet tanúsítják, mi sem természetesebb, mint hogy a más irányú munkával lekötött egyének épen ezen felületesség hatása alatt nem jutnak annak tudatára, hogy erősebbek, egészségesebbek és munkabíróbbak lehetnének.

A férfiak erős testi vagy szellemi munka után romlott levegőjű kávéházakban, mulató helyeken pihenik ki a nap fáradalmait. A nők a családi tűzhely mellől egy-két órára kiszabadulva, magassarkú, szűk cipőkben, a legújabb „sikkés” francia, vagy „hygiénikus” angol fűzőbe szorítva, szűk és hosszú ruhákban, nehéz kalapokban „mozognak” a jó ízléssel és helyes szépségérzékkel bíró emberek őszinte kétségbeesérére.

Gyermeinket az iskola, az otthoni dresszúra elsenyveszti, a sok tanulás mellett nem jut idő arra, hogy a kellő testi nevelést érvényre juttassuk. Elraboljuk gyermekeinktől a testmozgásnak frissítő, boldogító közvetlen hatását és a fejlődést előnyösen befolyásoló eredményét. Leányainkat küldjük ugyan jégre, bálba, tenniszezni, vagy más divatos sportot üzni, de ez csak fűzőben, szoros ruhában történhetik.

Nem vagyunk szépek, nem vagyunk egészségesek. A szép arc még nem tudja feledtetni a kacszázó járást, az abnormis hájmennyiséget, vagy a fáradt, petyhüdt izmú, satnya testet. Nem vagyunk egészségesek, mert a legtermészetesebb mozgás elfojtása következtében még egy kis gyaloglás, aránylag egészen fiatal nőknél halálos fáradtságot okoz, sőt gyakran komolyabb következményekkel jár. A leánynak illik otthon ülni, illik harisnyát foltozni, illik slingelni, festeni, kötni és bársony égetni. Nem illik pl. a tisztviselőnőnek napi 8-10 órai ülés után este egy kicsit sétálni, ellenben illik mindenféle foglalkozást űző nőnek hazarohanni, hogy otthon vagy folytassa az abbahagyott slingelést és bársonyégetést, vagy pedig újból neki álljon a munkának és segítsen háziasságának demonstrálására az otthoni teendők elvégzésében.

(Befejezése köv.)

ANGOL NŐTISZTVISELŐK.

Írta: LOUISE FAUBEL – LONDON.

A kereskedők országában, vagy ahogy Napóleon egyszer gúnyosan említette. „a boltosok nemzetében” a nőtisztviselő helyzete semmivel sem jobb, mint a kontinensen. A szervezkedés még nagyon gyenge lábón áll, ami hátráltatja az alkalmazottak céltudatos, egyöntetű eljárását, úgy hogy aránylag kevés történhetett még a kar szociális emelése érdekében. Alapítottak ugyan különböző klubokat, de ezek korántsem nyújtják a komoly, célirányos szervezkedés előnyeit.

A kereskedelmi szakoktatás terén sok még a kívánni való. Nincsenek állami kereskedelmi iskolák, amelyekbe nők járhatnának. Magániskolákban tanítják nappali és esti kurzusokon a levelezést, gépirást és gyorsírást. Ennek folytán felelősséggel járó vezető állásokba sokkal kevesebb nőtisztviselő jut mint például Németországban, ahol alapos szakképzésben van részük. Jobbára gyors- és gépirói, vagy elárúsítói állásokat töltenek be és legnagyobb részük az alsóbb néposztályokból kerülven ki, amely a nem valami jó hírnévnek örvendő népiskolákat látogatja, vagy talán nem látogatja, az alapos szakképzés hiánya nagyon érthető.

Egy tekintetben azonban határozottan felette áll az angol nőtisztviselő, még ha a legelső néposztály gyermeke – kontinensbeli kollegájának. És ez nyugodt, tartózkodó viselkedése ladylike fellépése a közönséggel való érintkezésben. Ugyanezt a tartózkodást és bizonyos határozottságot lehet a cselédeknél és pincérnőknél megfigyelni.

A kereseti viszonyok korántsem oly fényesek, mint azt általában képzelik. Vidéki városokban és fürdőhelyeken sok alkalmazott teljes ellátást kap. Londonban azonban, ahol a munkaadók nem képesek alkalmazottaiknak lakást és ellátást adni, a nőtisztviselők nagyrészt „boardinghouse”-okban, vagy „home”-okban laknak. Egyik-másik e home-ok közül a legkiválóbb angol jóléti intézmények sorába tartozik. 15 shilling és egy font között változó heti béréből e home-ok nélkül nem volna képes a nőtisztviselő rendesen megélni. De ha sikerül ezen otthonok valamelyikébe bejutnia, heti 10 shillingért már kap lakást, élelmezést, sőt némi kis szórakozásban van része. A lord Radstock alapította, évek óta fennálló homeban ennyi az ellátás díja. Egymástól elválasztott, szellős hálószobák, fürdőszobák, nappali és dolgozószobák, közös ebédlő állanak rendelkezésre és egy nagy szabad tér torna- és sporteszközökkel.

Ezek az otthonok sokkal többet nyújtanak, mint a fiatal leányok néha nagyon szomorú családi élete. Fesztelen vidámság uralkodik bennük; lakóik tetszés szerint járhatnak ki és be, nem korlátozza őket semmi. Az étkezések nincsenek órához kötve. Egy szabály van csupán: este egy meghatározott órában mindenkinek otthon kell lennie.

A munkaidő a jobb üzletekben határozottan kedvező. A teljes vasárnapi munkaszüneten kívül még kijár az alkalmazottnak minden héten egy félnapi szabadság. Londonban szombaton délután 2 órakor fejezik be a heti munkát, vidéken pedig többnyire szerdán vagy csütörtökön délután szünetel a munka. A kereskedelmi alkalmazott és tisztviselő egyhangú és fáradtságos életében kellemes pihenőül

szolgálnak a „bank-ünnepek” húsvét hétfőjén, pünkösd vasárnapján és augusztus első hétfőjén, amikor, az Angol Bank és vele együtt minden üzlet és iroda zárva van.

Szabadság tekintetében az angolok nagyon bőkezűek. A cseléd-től és a legfiatalabb inástól kezdve a fő-fő igazgatóig mindenkinek joga van a pihenőre, amelyet vidéken vagy a tengerparton tölt. E sorok írója emlékszik rá, hogy egy kis tengeri fürdőn, ahol egy pár hetet töltött, egy szép napon a tejes ember eltűnt. Kérdőzködésére azt a választ kapta, hogy „14 napra nyaralni ment”. Ami ez esetben annyit jelent, hogy Londonba rándult.

Az angol nőtisztviselők helyzetének hátrányait csak a klubéleten túlmenő komoly szervezkedés változathatja meg. Fordította: G. J.

SZEMLE.

Az angol nők diadalai. A lapunk múlt számában jelzett tárgyalás eredményeképpen az angol alsóház febr. 28-án 27. szavazattal 92 ellenében második olvasásban elfogadta Stangernek a nők választójogára vonatkozó javaslatát. – A National Social and Political Union március 19-én az Albert Hallban a nők választójoga érdekében gyűlést tartott, amelynél nagyobb még nem volt az angol nők küzdelme egész idejében. A gyűlésen rendezett gyűjtés 7000 font sterlinget (168.000 koronát) eredményezett.

Kertészeti nőiskolák. Amíg nálunk még mindig hiába folyik a küzdelem kertészeti nőiskolákért, más országokban folyton szaporodik az ilyen intézetek száma. Németországban újabb egy kertészeti iskolát (Wittenbergben) és egy mezőgazdaságit (Gross-Sachsenheim) nyitottak.

A nőkérdés a börzén. Gattman James börzeügynök özvegye a börzén felvételért jelentkezett, hogy önállóan folytathassa férje üzletét. A börze tanácsa az alapszabályokra hivatkozva visszautasította kérvényét. Ama szent csarnokokban ugyanis csak férfiak áldozhatnak Bál istennek. Föl sem merült az a merész eszme, hogy a börze alapszabályait meg kellene változtatni. Gattmanné prokurát adhat a gyakornokának és ez a „férfiú” aztán Gattmanné nevén háborítatlan kötheti az üzleteket, amelyekért azonban Gattmanné, az asszony felelős. Úgy látszik a börzetanács Andrásyval ellentétben nem a nőt félti a börzétől, hanem a börzét a nőtől.

A törvénytelen gyermekek joga. A dán folke-thing törvényjavaslatot fogadott el, amely a törvénytelen gyermekeknek ugyanolyan örökösödési jogot biztosít, mint a törvényesnek. A tartásdíjat ugyan e szellemben az eddiginél jóval magasabbra emelték és behajtását büntetőjogi biztosítékkal védik. A törvény most a felsőház elé kerül.

Az Első Magyar Általános Biztosítási Társaság alapítvány. A társaság 50 éves fennállása megünneplésére több közhasznú alapítványt tett. Ezek közül kiemelkedik az 500.000

koronás kisebb fajta Nobel-díjnak beillő jubileumi alapítvány, amelynek kamatai évenként egy, legfeljebb két összegben egy-egy kulturális vagy közjótékonsági cél javára fordítandók. Az adakozásnak e nobilis és valóban céltudatos formája követésre ajánlható azoknak, akik vagyonokat apróznak el, anélkül, hogy a szilánkokkal bármely célt szolgálnának.

Az islandi nők községi választójoga. Február végén kapták az islandi nők a községi választójogot. Bár a törvény életbeléptetése és a választások közt alig volt 3 heti idő a „pártonkívül álló nők” valamennyi jelöltje győzött, úgy hogy Reykjavik 13 képviselője közül 4 nő. Ez az eredmény az islandi asszonyok szolidaritásának fényes bizonyítéka.

A francia nőszövetség választójogi akciója. A szövetség politikai bizottsága a nők aktív és passzív választójoga érdekében aláírási íveket köröztet, amelyeket a parlament elé fog terjeszteni.

Az első központi háztartás Budapesten. Épületének, berendezésének és költségeinek terve elkészült és a Feministák Egyesületének lapzártá után tartandó értekezletén kerülnek nyilvánosság elé. Budán a Margit-híd közelében tervezik az első ily berendezésű házat, amely minden modern kellékkel felszerelt lakásain kívül tartalmaz: a háztetőn elhelyezett téli kertet, a földszinti kertben tennisz-teret, torna-készüléket, kuglizót. Téli kuglizót a souterrain-helyiségben. Udvar helyett fedett hallt, amely a közösen használható társalgótermet és a gyermektermet foglalja magában. A részletes terv nyilvánosságra hozatala előtt csak annyit jegyezhetünk meg, hogy ilyen kényelem mellett a lakások olcsóbbak, mint a mai közönséges lakások.

Különbőle hírek: A Magyar Színház igazgatója T. Halmi Margitot mint rendezőt foglalkoztatja. Hunyadi Margit után ez a második eset, hogy magyar színpadon nőt bíztak meg a rendezéssel. – Szeptember 23-26-áig Londonban nemzetközi morálpedagógiai kongresszus lesz. Célja a felekezeti vallásitanítást neutrális, általános erkölcsi tanítással helyettesíteni. Jelentkezéseket elfogad Gustav Spiller vezértitkár: London, Adelphi, 6, York Buildings vagy Dr. Wessely Ödön, Budapest IV., Reáltanoda-u. 7. – A budapesti egyetemen a második félévben 209 nőhallgató iratkozott. Orvostanhallgató 49, bölcsész 139 és gyógyszerész 21. – Berlinben két és Leipzigban egy nő működik mint bérkocsis. – Danzig város törvényszéke ingók becsülésére másfél év előtt nőt alkalmazott, most pedig Julie Neisser kereskedelmi iskolai tanítónőt könyvszakértő-nek nevezte ki. – A norvég storting Alvine Pridz írónőnek irodalmi érdemei elismerésül életfogytiglan élvezendő évi 800 korona járadékot szavazott meg. – A legutóbbi cseh tartománygyűlési választáson Karla Machova az összes szavazatok 20%-át kapta. Marie Tumova pedig 144 szavazatot, míg a többi legyőzött jelöltre kevesebb jutott (a liberális jelölt 4 és a szocialista jelölt 30 szavazatra vitte). – A jogi tanulmány reformjára vonatkozó javaslataiban az osztrák deákok bizottsága azt követelte, hogy a nők előtt nyissák a jogi fakultást. – A bécsi ált. munkásbetegsegélyző újabb négy nőt alkalmazott orvosnak.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Undi S. Mariska. Az újonnan berendezett Fehérkereszt-gyermekkorház művészi díszítését Undi S. Mariska, a magyar művészek ifjú-gárdájának egyik legeredettebb tehetségére bízták. A különböző termek frízjei és a fogadóterem freskója az ő művei.

Új asszonyok. Ezen a címen R á t h I s t v a n n a k komoly, okos darabját adja elő az Uránia színház. A szerző bemutatja a női élet félszégeit, bajait, nyomorúságát, azután a feminista törekvéseket magyarázza az ügy igazságától áthatott tárgyalásban, végre a feminizmus házassági ideálját mutatja be. A darabnak egyetlen egy helytelen mondata van s ez, hogy „a polgári nőmozgalom a férfi ellen küzd”. Hogy ez tévedés, azt a szerző maga tudja, hiszen a koedukáció tárgyalásánál helyesen magyarázza, hogy „a feminizmus nem szétválasztani akarja a két nemet, hanem új alapon közelebb akarja egymáshoz vinni”. Hibája a darabnak, hogy a szerző tényleg hiszi, hogy a nőmozgalom polgári és proletármozgalomra osztható. Jobbára a kérdésnek a „polgári” részével foglalkozik. Az kár, hogy statisztikáiban, adataiban kerüli hazai viszonyaink ismertetését.

De a hiányokkal szemben ki kell emelnünk a kérdés lényegét megértő szellemet, az objektív magyarázatot, az igazságtalanságokat meleg érzéssel ostorozó szándékot, amely a darab minden szavából szól. Az Urániának ez az előadása minden objektív hallgatót kielégíthet. A feminizmusról táplált sok téves nézetet eloszlat. Ráth István és az Uránia színház nagy szolgálatot tettek a magyar nőmozgalomnak. Ezt nem bocsátják majd meg nekik azok, akik a nővel szemben csak „gavallér” frázisokat használnak, de vak dühhel ellenszegülnek, ha a nő szellemi, gazdasági és jogi felszabadításáról van szó. A darab megtekintését melegen ajánljuk.

BEÉRKEZETT ÚJ MŰVEK:*

The National Women's Social and Political Union. Second annual report London. Price three pence.

Adele Gerhard und Helene Simon: Materschaft und geistige Arbeit. Berlin, Georg Reimer. II. Aufl. Ára 5. – M.

Dr. D a m m a n n: Die geschlechtliche Frage. Leipzig, Teutonia-Verlag. Ára 2. – M.

* Bírálatakat fentartjuk magunknak.

ANYUS NEM SZAVAZHAT.

(Angolból).

Anyus egyetlenét végeztet,
Sokat tanult, olvasott.
Beszél idegen nyelveket,
Zenében gyakorlott.
Szép-e? Mint a legszebb festmény.
A beszéde muzsika.

Nem dohányzik, nem iszik,
Dalol mint a pacsirta.
Verset idéz garmadával
Szama sincsen, oly sokat.
Többet tud mint sok-sok ügyvéd,
Hej, de még sem szavazhat.

Ha apuska levelet ír,
Közelben van ám anyus.
Hogy segítsen az írásban
Ha nem gördül a stílus.
Ha tanács kell apuskának,
Csak anyáét követi.
Mert az övé a legbölcsebb
S apa gyakran kéri ki.
Nem sérti a törvényt anyus,
Fizet súlyos adókat.
S ha jönnek a választások,
Bizony mégsem szavazhat.

Egyszer Kálmán bácsiéknál
Beszélgettek vámokról.
Azt mondta a bácsi, hogy ő
Ezt a kérdést érti jól.
De hogy tovább vitatkoztak
Szégyenkezett, dadogott,
Hogy ő alig tud e tárgyról
S nem igen olvasott.
Mindig siet. Közügyekkel
Bíbelődni nem szeret;
Ámde megnő a hatalma
Ha választás közeleg.

Mari néni mos minálunk
Mert eltart hat gyermeket.
Bár a férje munkaképes
Nem gyöngé, nem beteg.
Munkát az csak addig vállal,
Amíg egy hét véget ér.
Kártyára meg pálnikára
Kell neki a hetibér.
Agyveleje azt hiszem,
Egy birkáénál nem nagyobb.
És ő szavaz, – de anyuska
Nem kap szavazatjogot.

„Chicago Herald”.

SZERKESZTŐ ÜZENETEL.

Vértanú. Minden kérdésről csak feltétlenül megbízható szakember ír. A kérdéses cikk szerzője, előkelő társadalmi állású asszony, e kérdést nem csak tudományosan, hanem saját tapasztalataiból ismeri. De előtte mások foglalkoztak már a kérdéssel ugyanezzel az eredménnyel. Nem szabad érzékenykednünk, ha az igazság földeléséről van szó. Az emberiség boldogulására való törekvésnek alapja az objektív tisztánlátás.

Külön meghívókat és értekezéseket nem küldünk.

A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE HIVATALOS ÉRTESETÉSEI.

Postatak. 17764.
TÉLEFON 80-75.
Egyesületi helyiség:
VI., Andrássy-út 83.

Az egyesületek tagjai díjtalanul kapják a lapot.

MEGHÍVÓ.

A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

1908 ÁPRILIS 26-ÁN A KERESKEDELMI ÉS IPAR-
KAMARA DÍSZTERMÉBEN (V. SZEMERE-UTCA 6)
D. U. 3 ÓRAKOR TARTANDÓ

X. RENDES KÖZGYŰLÉSÉRE.

NAPIREND:

1. A választmány évi jelentése.
2. Pénztári jelentés.
3. A jövő évi költségvetés megállapítása.
4. Alapszabály-módosítás.
5. Elnök és választmány választása.
6. Esetleges indítványok..

Alapszabályaink 21. § 5. pontja értelmében csak azok az indítványok tárgyalhatók a közgyűlésen, melyek 8 nappal előbb írásban a titkárnál bejelentettek.

Külön meghívót a közgyűlésre a lap olvasóinak nem küldünk.

ÖSSZEJÖVETELEK ÁPRILIS HAVÁBAN.

12-én vasárnap:

KIRÁNDULÁS a budai hegyekbe. Találkozás az egyesületben pont 10 órakor. – Ebédet mindenki magával visz.

26-án vasárnap d. u. 3 órakor (Szemere-utca 6):

KÖZGYŰLÉS (1. meghívót).

Üdülőttelepünk. Felszólítjuk tisztelt tagtársainkat, hogy már most intézkedjenek a szabadságuk idejére vonatkozólag. Aki szabadságidejét egyesületünk üdülőttelepén kívánja eltölteni (lakást az egyesület ingyen ad és olcsó étellemezről gondoskodik), az jelentkezzen már most az üdülőttelep-bizottságnál. A jelentkezés írásban történik. Pontosan kiemelendő, hogy mikor és mennyi időt óhajt a jelentkező az üdülőttelepen eltölteni. Az idén valószínűleg a tengerparton lesz az üdülőttelepünk.

Üdülőttelepünk javára adományoztak: Wiener Margit tagtárs 10 kor.. Klein Frida tagtárs 5 kor. Goldberger Gizella tagtárs gyűjtéséhez (Szepsi Szt.-György) 4 kor.. hozzájárultak Bernáth Regina és Emil. Fährndrich Zoltán és Liszer Gizi, Löw Lenke egy általa rendezett műkedvelő előadás tiszta jövedelmét 60 koronát adományozta az üdülőttelepnek. Úgy a rendezőnek, mint előadó társainak

– Fleischer Erzs, Förstner Magda, Kádár Böske, Kádár Margit, Kozma Janka, Major Róbert és Ringwald Franci – e helyt mondunk köszönetet az adományért.

További adományok gyűjtése kívánatos.

Közgyűlésünkön mindnyájan ott legyünk! Ne mulasszuk el ezt az alkalmat, hogy az egyesület irányításában indítványainkkal és szavazatainkkal résztvegyünk.

A jelölő bizottság kéri a tagtársakat, hogy a jelölésekre vonatkozó óhajukat mielőbb közöljék írásban az irodával. A jelölés joga minden tagtársat megilleti.

Márciusi Krónika. Március havának legélénkebb eseménye 7-iki nagy estélyünk volt, mely ismét fényes sikerrel végződött. A vígalmi bizottság páratlan ügybuzgalmának és a közreműködők önzetlen szívességének köszönhető, hogy üdülőttelepünket ez évben megnyithatjuk és hogy állasközvetítőnknek szép összeg jutott. Az estélyen közreműködtek Szabados fivérek, Csizser Arthur, Molnár Z. László, Szabados Klotild, Tarnay Ernő.

Szerda-esték. Három szerdai összejövetelt tartottunk a múlt hónapban. Az első Fischer M. mérnök ismertette kellemes modorban és nagy szakértelemmel a londoni lakásviszonyokat. A második szerda nagyszámú közönséget Szabados Klotild humoros előadással mulattatta, a harmadik és ebben az idényben utolsó szerda estén pedig Faber Oszkár tartott nagyrértékű előadást a szabad gondolatról. A budai hegyekbe rendezett kirándulásunk kitűnően sikerült. A lapzártá után tartott taggyűlésről lapunk jövő számában fogunk beszámolni.

Márciusi választmányi ülésünkön 37 rendes és 2 pártoló tagot vettünk fel. Ez alkalommal az iroda 46 elhelyezésről tett jelentést.

Szombathely. Egyesületi működésünk március hó folyamán a szokott módon folyt le. Kiemelésre érdemes esemény volt Greisinger Ottóné elnök március 15-én tartott előadása a „Leánynevelés”-ről. Azt hisszük, hogy mozgalmunknak számos hívet szerzett a minden részletében kitűnő előadás, melyet a nagyszámú közönség állandó tetszése és helyeslése kísért. Hangsúlyozta, hogy mindenkinek kell tanulni, annak is, aki nincs „rászorulva” és teljesen a fiúkéhoz hasonló kiképzést kíván a lányoknak, illetve együtt óhajtja őket nevelni. Kifejtette aztán, hogy az ilyen nevelés milyen haszonnal járna az egyénre, a családra és a társadalomra egyaránt.

Kaufmann Adolfné március 29-ére hirdetett előadása közbejött elháríthatlan akadály miatt április 26-ára halasztatott.

Legutóbbi ülésen választmányunk 100 koronát szavazott meg könyvtárunk alapjának megvetésére. Dr. Feldmann Bódogné tagtársunk szívessége folytán pedig több

értékes német havi folyóirat régebbi évfolyama máris rendelkezésére áll a tagoknak. A vasárnapi olvasó délutánokon örömmel igénybe veszik azokat.

Március 28-án este 8 órakor tartjuk első háziestélyünket a polgári leányiskolában, melynek nagytermét Pálffy Boldizsár igazgató úr erre az alkalomra szívesen átengedte. A rendező bizottság változatos műsort állított össze részben tagtársaink, részben egyesületünkön kívül állók szíves közreműködésével.

Május 1-én korai sétát tervezünk a szabadba, melyről ez úton értesítjük tagtársainkat. Találkozás reggel 5 órakor az István parki kioszknál. Visszatérés 8 órára.

Áprilisra szánt programmunkat végleg megállapítani nem sikerült; amint megállapodásra jutunk, a helyi lapokban közöljük azt a tagtársakkal.

TROMBITÁS ERZSI.

Nagyvárad. Egyesületünk márciusi tevékenysége nagyon szűk keretek között mozgott s így arról nem sok referálni valónk van. A Nagyváradai Nőtisztviselők körében az érdeklődés az egyesülés iránt, sajnos, nem olyan élénk mint a megalakulás első idejében. Úgy az egyesületi tagok, mint a választmány és a tisztikar nagy részénél olyan közöny mutatkozik, amely a sikeres haladást nagyon megnehezíti. Így pl. a választmányi ülés 3-szori egybehívása mellett, a tagok részvétlensége folytán megtartható nem volt. Igaz ugyan, hogy az e hó 21-én rendezett táncestély előkészületei az egyesület lelkes kis csapatát nagyban igénybe vette s szabad idejüket nagyon lekötötte, úgy hogy komoly munkálkodásra idejük alig maradt. A jobb ügysző méltó buzgalommal rendezett multság majdnem a sikertelenség jegyében zajlott le. Pedig ez estély programja, a szereplők buzgalma, nagyobb sikert érdemelt volna. Akikre leginkább számítottunk, a női és férfi kartársainkra, távollétükkel tüntettek. Ez volna röviden beszámolónk márciusi egyesületi életünkről reméljük, hogy április havában kedvezőbb eredményt érünk el.

TAGLÉTSZÁMUNK e hóban változatlan. Megemlítjük e helyen, hogy Sas Edénét, a „Nagyvárad” napilap főszerkesztőjének nejét alapító tagul sikerült megnyernünk. A taggyűjtéssel sem haladhatunk még előre, mert a múlt hóban e célból kiküldött bizottságunk a nagyváradai irodákban foglalkozó nő tisztviselők összeírását még nem fejezte be.

GYORSÍRÁSI TANFOLYAM és **NÉMET TANFOLYAMRA** jelentkezőket ügyvezetőnk előjegyzésbe vesz.

ÁLLÁSKÖZVETÍTÉS. Perfekt magyar és német levelező, Stenografus nő tisztviselő kerestetik egy helybeli nagy fakereskedelmi cég irodájába. Fizetése 140–160 korona.

Ügyvédi irodába perfekt gépirónő alkalmazást nyerhet.

Mi a tisztviselő nő kötelessége? Először is be kell lépnie a Nőtisztviselők Országos Egyesületébe, vagy annak valamely fiókegyesületébe. Azután minden nő tisztviselő kartársát rá kell vennie, hogy szintén csatlakozzék az egyesülethez. Olyanokat, akik csak ezután lépnek a tisztviselői pályára fel kell világosítani, hogy nem elég ha csak gyors- és

gépirást megtanulják, hanem a polgári iskola négy osztályának elvégzése után legalább a nyilvános városi kereskedelmi tanfolyamot kell végeznie annak, aki a mi pályákon boldogulni akar. Pártoló tagok szerzésével is hathatósan támogathatjuk mozgalmunkat. A pártoló tagok évi 6 korona tagdíjat fizetnek, ennek ellenében ingyen kapják hivatalos közlönyünket, „A nő és a társadalom” című folyóiratot.

Nyugdíjbiztosítás. Nyomasztó gondtól szabadulhatunk meg, ha idejekorán biztosítjuk magunkat arra, hogy aggkorunkban, munkaképtelenség esetén is függetlenek lehessünk. Minden komoly nő tisztviselő nyugdíjbiztosítást köt a Magántisztviselők Országos Nyugdíj-egyesületénél (V., Báthory-utca 5.).

Az új asszony. Figyelmeztetjük tisztelt tagtársainkat, hogy az Uránia színház előadásaira kedvezményes jegyek kaphatók az egyesületben. „Az új asszony” című, igen érdekes darab megtekintését nagyon ajánlhatjuk.

Könyvtár. Nem hangsúlyozhatjuk eléggé annak fontosságát, hogy a nő tisztviselők közgazdasági és társadalom-tudományi ismereteket szerezzenek. Egyesületünk könyvtára a legkitűnőbb munkákkal van felszerelve. Senki sem panaszkodhat tehát, hogy nincsen módjában ilyen műveket elolvasni. Könyvtári órák kedden és szombaton 7-8-ig.

Társas utazás Hollandiába. Abból az alkalomból, hogy a nők választójogi világkongresszusát Amsterdamban tartják, egyesületünk több tagja csatlakozik a magyar csoport-hoz. Tagtársaink közül jelentkezett: Grossmann Janka, Mautner Klára, Szabados Klotild, Taubner Margit Budapestről; Salamon Jenny és Trombitás Erzsike Szombathelyről; Kertész Teréz Pécsről. A csoport június 11-én este indul Budapestről, München és Köln megtekintése után 10 napot Hollandiában tölt, ott Amsterdam, Rotterdam, Hága, Scheweningen, Alkmaar stb. Várost tekinti meg; hazatérőben Wiesbaden, Frankfurt a/M. és Nürnberg városok megtekintését vettük programba. További érdeklődők, különösen ha Amsterdamban privatlakásra tartanak igényt, sürgősen jelentkezzenek Schwimmer Rózsánál VII., István-út 19.

Gyűjtsunk tagokat, növeljük egyesületünk erejét! Lapunknak első sorban egyesületi rovatát olvassuk el.

Ügyvezetőség:
VI., Kemnitz-ú. 19.
Pénztáros:
HELLERNÉ BOLBERITZ GEORGINA
V., Arany János-ú. 1.

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.

Tagsági díj tetszés szerint; legalább évi 6 korona.

**GYAKORLATI
TANÁCSADÓ**
V. ker., Mária Valéria-
utca 12., II. em.
Pénteken este 6–8-ig.

ÁPRILIS HAVI MUNKATERV

5-én, vasárnap d. u. fél 4 órakor az újjvárosházán (IV., Vád-utca 62):

NAGYGYŰLÉS A NŐK VÁLASZTÓJOGA TÁRGYÁBAN.

Tárgy: MIÉRT FÉLTIK A NŐT A POLITIKÁTÓL?

Kérjük tagtársainkat, hogy e gyűlésnek nagy propagandát csinálni szíveskedjenek.

6-án, hétfőn este 7 órakor a központi-háztartásra komolyan reflektálók II-ik értekezlete.

24-én, pénteken este 6 órakor egyesületünkben:

SZÜLŐI ÉRTEKEZLET, melynek tárgya: A TAVASZ A GYERMEKNEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN. Az értekezlet keretében GUTTENBERG PÁL igazgató ismerteti a Nature study Amerikában alkalmazott módszerét.

Márciusi Krónika. Egyesületi életünk márciusi eseményeit jórészt felsoroltuk az évi jelentésben s így nem kell e helyen ismétlésbe bocsátkoznunk.

Közgyűlésünk a tagok élénk részvétele mellett, lelkes hangulatban folyt le. Ügyvezetőnk megnyitó szavaiban kifejtette, hogy a Roussel-előadások nyomán támadt műfelháborodás mennyire indokolatlan. Utalt arra, hogy a neo-malthuzianizmus, melynek tudományos kifejtését azóta Forel tanár szájából volt alkalmunk hallani, milyen üdvös a jövő generáció testi és szellemi fejlődése szempontjából, hogy a társadalmat alkotó egyéneknek számát szaporítani csak addig szabad, amíg a túlnépesedés magát a társadalmat, különösen pedig a munkásosztályt, nem veszélyezteti. Figyelmeztetett a késői házasságok végzetes következményeire; a prostitúcióra, a családokba behurcolt betegségekre stb. amelyeket a neo-malthuzianizmus rendszer elkerülhetőkké tesz.

Röviden ismertette egyesületünk politikai propagandáját az 1905 decemberben a képviselőházhoz benyújtott kérvénytől a március 10-iki küldöttségig, amelynek eredménye nem lephette meg a politikai bizottság tagjait. Egyébként a belügyminiszter válasza nem sújthat le bennünket: a társadalmi mozgalmak sorsát nem egy ember dönti el. Nem tudhatjuk, mire a választójogi reformjavaslat a képviselőház elé kerül: bársonyszékében találja-e még a törekvéseinket ellenző államférfiút? Az ő válasza csak arra buzdíthat bennünket, hogy ne lankadjunk céljaink ismertetésében és magyarázásában, mert arra még politikai körökben nagy szükség van.

Örömmel tapasztalhatjuk, hogy az eszmék, amelyeket megpendítettünk, mennyire átmennek idővel a köztudatba: az állami gyermekvédelem kiegészítése, amelyre egyesületünk már fennállásának első évében buzdította tagjait, ma országos ügyvé fejlődött; a gyermekek nemi felvilágosításának kérdése, amelyért annyi támadás ért bennünket, ma foglalkoztatja a komoly pedagógusok

és orvosok összességét; a központi háztartás eszméje közel áll a megvalósuláshoz. Hogy ezekért az eredményekért nem nekünk jut az elismerés, hanem sokszor azoknak, akik első kezdeményezésünknek legmakacsabban ellenszéltek, az ne kedvetlenítsen el bennünket. Egyesületünk nem elismerésre, hanem a társadalom javára törekszik; ezért kell továbbra is küzdenünk lankadatlan buzgalommal, bátorsággal és kitartással. Legyünk rajta, hogy minél több bátor harcost sorakoztassunk egyesületünk céljainak megközelítésére és a tagtársak mindegyike vesse latba egész munkaerejét ügyünk előbbrevitele érdekében!

A pénztári és titkári jelentések tudomásul vétele után Dirner Gusztáv dr. annak szükségére utalt, hogy az egyesületi munkában minél többen vegyenek aktív részt, s ezzel könnyítsék meg és tegyék intenzívebbé a vezetőség nehéz munkáját. Ügyvezetőül újból Glücklich Vilmát, választmányi tagokul a következőket választotta meg a közgyűlés: Andreánszky Olga, Benedek Rafael, Buday Dezső dr., Dirner Gusztáv dr., Dirnfeld Janka, Frank Olga dr., Gallo Paula, Gerster Miklós, Glücklich Emil dr., Grossmann Janka, Guttmanné F. Irén, Hellemé B. Georgina, Horváth Janka, Máday Andor dr., Márkus Dezső dr., Mellemé M. Eugénia, Píkier Blanka, Pogány Paula, Reinitz Ernő, Rudóné E. Kornélia, Schwimmer Rózsa, Steinberger Sarolta dr., Szirmayné R. Irma, Wilhelm Szidónia. Választmányi pótagok lettek: Engelné N. Berta, Kozmáné G. Klára, Wagnerné L. Melánia. A számvizsgáló bizottság tagjai: Blumgrund Janka, Szenczy Margit, Taubner Margit. A választmány legközelebbi ülésén alakul meg egyesületünk tisztikara.

Az áll. gyermekvédelem szolgálatára alakult bizottságunkat március 22-én tartott ülésében Ruffy Pál dr., miniszteri tanácsos az áll. gyermekmenhelyek orsz. felügyelője, vezette be teendőibe. Elsősorban a Budapesten családoknál elhelyezett gyermekek időközönkénti meglátogatását, fejlődésük állandó megfigyelését kívánja egyesületünk tagjaira bízni. Akik az eddig jelentkezettek kivül ebben a munkában részt kívánnak venni, szíveskedjenek Szirmay Oszkárné tagtársunknál (V., Percel Mór-ú. 2.) sürgősen jelentkezni.

Az amsterdami választójogi Kongresszusra fővárosi és vidéki tagtársaink nagyszámban jelentkeznek. További jelentkezéseket sürgősen kérünk, mert a kongresszus előkészítő bizottsága sürgeti a résztvevők névsorát. A kongresszusra vonatkozó mindenemű felvilágosítással szolgál a politikai bizottság (VII., István-út 19.)

A FEMINISTÁK EGYESÜLETÉNEK ÉVI JELENTÉSE.

Az 1907. március 22-iki közgyűlés elé terjeszti: PIKLER BLANKA titkár

Tisztelt közgyűlés!

Mielőtt egyesületünk munkásságának fontosabb adatait felsorolnánk, örömmel kell megállapítanunk azt a mélyreható és messzekiterjedő befolyást, melyet egyesületünk munkássága egész társadalmunkra gyakorol.

Szinte azt állíthatnánk, hogy szemünk láttára vernek gyökeret ideáink, melyeket a sajtó és a közönség sokszor ellenszenvvel fogadnak, de amelyek nagy igazságuk erejével az ellenkezés dacára elismerést és elfogadást vívnek ki maguknak.

Igy utalunk arra a tettekig megért szimpátiára, mellyel ma minden rangú és rendű társadalmi réteg foglalkozik a központi háztartással. Mikor 1906 szeptember havában felvettük az eszmét, a sajtó és a társadalom egetverő panaszt emelt „szentségtelen, a család megbontására” törő kezdeményezésünkért.

A gyermekek nemi felvilágosításának követeléseért legszívesebben nyársra húzták volna mindazokat, akik „feministáknak” merték magukat vallani. Ma a pedagógiai és orvosi testületek egész sora követi kezdeményezésünket.

Minden mozgalmunk, törekvésünk alapköve: a nő politikai egyenjogúsítására való törekvés, amelyet három évvel ezelőtt a „feminista örület” netovábbjának tekintettek, ma az aktuális politikának komoly problémája. A nők választójogának mind több és több híve van a mérvadó politikusok körében.

Irodalmunk, művészetünk, napisajtónk erősen mutatják azt a mély szellemi benyomást, mely eszméink terjesztéséből fakad. A vidéki közönség érdeklődésének központjában a feminizmus, a nőmozgalom problémája áll. Mindez bizonyosságot ad annak, hogy egyesületünk, amely megalakulása óta társadalmunk kulturális életének számottevő faktora, fontos feladatának buzdító sikerrel és teljes eredménnyel felel meg.

Ezen általános megállapítások után a harmadik egyesületi év munkásságáról a következőkben számolunk be: 1907 március 17-én tartotta egyesületünk második rendes közgyűlését; a március 21-iki választmányi ülésen a tisztikar következőképp alakult meg: ügyvezető: Glücklich Vilma, helyettes ügyvezető Márkus Dezső dr.: titkár: Pikler Blanka, jegyző: Galló Paula, pénztáros: Hellerné-Bolberitz Georgina, ellenőr: Benedek Rafael, ügyész: Besnyő Béla dr., könyvtáros: Szegvári Sándorné.

Választmányi tagságáról az év folyamán lemondott: Szegvári Sándorné és Malonai Istvánné. Szegváriné lemondásával a könyv-

tárosi tisztség megüresedett, ezt azonban, mint-hogy helyiség hiányában a könyvtárt úgy sem használhatták, nem töltöttük be.

A közgyűlés után tartott legelső szülői értekezletünkön a koedukáció kérdésével foglalkoztunk. Ispánovics Sándor polgári iskolai tanár számolt be Finnországban tett tapasztalatairól, melyek alapján azon meggyőződését fejezte ki, hogy a koedukáció meghonosítása általános erkölcsi emelkedést hozna létre. Az előadást követő vitában a felszólalók csaknem kivétel nélkül a koedukáció mellett nyilatkoztak, többen hangoztatták, hogy a koedukációnak különösen a házasság látná hasznát, amennyiben valószínűbb a házasság boldogsága, ha férfi és nő nem mint két teljesen elkülönített világ lakója, hanem mint egymást közös munka alapján ismerő egyén kerül össze. Egyesületünk már 1906-ban felterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a koedukáció tárgyában, ezért egyelőre nem tartja szükségesnek újabb akció megindítását. Tavaly indított akciónk eredményeképpen említjük meg ezzel kapcsolatban, hogy az országos közoktatásügyi tanács a kérdés tanulmányozására állandó bizottságot küldött ki.

Április 16-iki vitaértekezletünk Gerster Miklós tagtársunk előadása nyomán azzal a kérdéssel foglalkozott: Mit várhat a férfi a feminizmustól? Kimutatni igyekeztünk a vita folyamán, hogy rágalom az az állítás, mintha a nőmozgalom a férfi ellen irányulna, vagy annak érdekeit veszélyeztetné. Ellenkezőleg: terhein könnyít, munkáját eredményesebbé, korai házasságát lehetővé, apai gondjait kevésbé nyomasztókká teszi.

A tavasz beálltával szülői értekezleteink megszűntek, de több résztvevő kívánságára pedagógiai útmutatás gyanánt, két sikeres gyermekkirándulást rendeztünk.

Április 22-ikén nagygyűlést hívott egybe egyesületünk. Állást foglaltunk a mellett, hogy a nők főiskolai tanulmányait ugyanolyan előképzettséghez kössék, mint a férfiakét. Utaltunk arra, hogy a társadalom kulturális fejlettségének mértékét a tömegek műveltségének foka állapítja meg és hogy ennek következtében a kultúrát károsítja minden olyan törekvés, amely a tanulni kívánó ifjúság elé akadályokat gördít. Érdekes, hogy ugyanazon egyetem, mely 1896-ban azon felfogás mellett foglalt állást, hogy az állam bocsássa a nőket tudományos pályákra, most, 11 év után olyan indítvánnyal kénytelen foglalkozni, mely ezen felfogással szemben a reakciót képviseli.

Czóbel Irén bölcsészethallgató utal azon képzelenségre, hogy egy és ugyanazon intézet, sőt vizsgálóbizottság által kiállított érettségi bizonyítvány, melyben tantárgyról tantárgyra megegyeznek az érdemjegyek, ha férfi kezében van, értékes okmány, ha leány kezében van, értéktelen papírdarab. Sebestyén Károly dr. főgimnáziumi tanár tapasztalatai alapján kijelenti, hogy az érettségi vizsgálat, melynek eltörléséért évek óta folyik a küzdelem, nem egyéb, mint szerencsejáték, tehát sem a jeles, sem az elégséges érettségi bizonyítvány a tehetség fokmérője nem lehet. Így tehát képtelenül igazságtalan rendelet az, amely a leányok egyetemre juthatását úgy igyekszik meggátolni, hogy az érettségi bizonyítvány érdemfokától teszi függővé felvételüket. Figyelmeztet azonban arra, hogy a gimnáziumi tanulmányoktól, amelyek éppenséggel nem elégitik ki a kultúra követelményeit, gyakorlatibb irányú tanintézetek felé kell terelni mind a fiukat, mind a leányokat és hogy ennek keresztülvitele érdekében meg kell hogy szűnjenek azok a privilégiumok, amelyeket a minősítési törvény a gimnáziumoknak biztosít. Márkus Dezső dr. kúriai bíró kimutatni igyekszik, hogy milyen nehéz dolog volna megokolni azt az álláspontot, hogy a nők a jogi pályára nem alkalmasak, mikor a külföld, pl. az Amerikai Egyesült-Államok, gyakorlati úton győzték meg az emberiséget ennek az állításnak tarthatatlanságáról. Zsigány Zoltán kereskedelmi iskolai tanár az egyetem kulturális feladatáról és a rendkívüli nőhallgatók visszavetésének igazságtalanságáról szólt. Kreutzer Lipót dr. írásban küldte be a kereskedelmi szakiskolák megnyitását követelő előterjesztését. A nagygyűlés két határozati javaslatot fogadott el.

1. Sürgős szükségét látja a nagygyűlés annak, hogy mind a létesítendő kereskedelmi főiskola, mind az eddig létező összes kereskedelmi szakiskolák nyitassanak meg a nők előtt.

2. Küldessék meg a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnák ugyanaz a beadvány, melyet az egyetemi nőhallgatók ügyében a tudomány egyetem tanácsához intézett a Feministák Egyesülete.

A nyári szünet beállta előtt, eddigi szokásunktól eltérőleg, pályaválasztási értekezletünk speciálisan egy pályával foglalkozott, még pedig a kertészetivel. Magyar Kázmér, az állami földművelési iskolák főfelügyelője hangsúlyozta, hogy ezen a pályán tulajdonképpen már ma igen sok asszony működik, csak hogy ez még mindig nem elegendő. A nagy-kőrösi piac ismertetése kapcsán előadja, mily nagy szerepe van hazánkban a nőnek a termelés és értékesítés körül. Kiemeli azonban, hogy kevés kivétellel milyen primitív, ötlet-

szerű ez a gazdálkodás, amely korántsem termel és értékesít annyit, amennyit intenzív gazdálkodással az egyesek és a nemzet vagyonának gyarapítására el lehetne érni. Azt javasolja, hogy a tanítóképezdében tanítsák a termelés, feldolgozás és értékesítés minden vonatkozását, de nemcsak teoretikusan, hanem gyakorlatban.

Guttenberg Pál igazgató fejtegette, hogy a nők teljes mértékben érvényesülnek a mezőgazdaságban, csak hogy szomorúan fejletlen gazdasági viszonyaink mellett nem sok hasznot húznak a munkából. Összehasonlítja a mi viszonyainkat a külföldiekkel és arra a konklúzióra jut, hogy megfelelő képesítéssel munkájuk intenzívebb kihasználására kellene kioktatni azokat, akik már foglalkoznak kert- és mezőgazdasággal. Pikler Blanka arra hívta fel a szülők figyelmét, hogy legalább a nyáron ismertessék és szeretessék meg gyermekeikkel a természetet. Az értekezlet elfogadott egy határozati javaslatot, melynek értelmében egyesületünk megsürgeti az összes kertészeti és gazdasági iskolák megnyitását a nők előtt.

Nagyot haladt és a megvalósulás stádiumába jutott a központi háztartás eszméje, amelynek megpendítésekor annyi támadás érte egyesületünket. Nagyban hozzájárult ehhez a haladáshoz Fick Ottónak, a kopenhágai központi háztartás igazgatójának egyesületünkben tartott előadása és az a tanácskozás, amely Bárczy István polgármester meghívására és elnöklete alatt a városházán folyt le Fick igazgató és az érdeklődő szakemberek között.

November havában helyiségünk átépítése miatt házielőadásaink szüneteltek és azok helyett közhasznú intézmények megtekintésére adtunk alkalmat egyesületünk tagjainak; Bemutattuk: a balesetbiztosítási kiállítást, a főposta táviró géptermet, a rákospalotai leányjavítóintézetet, az állami gyermekmenhely új épületét. Ezek megtekintéséből sok hasznos tanulást merítettünk.

Hogy az ifjúságot megismertessük szociális feladataival, decemberben Vidéky Apollóniát és januárban Adele Schreiber (Berlin) kértük fel egy-egy erre vonatkozó előadás megtartására, A közönség körében élénk érdeklődést keltett annak az eszmének propagálása, hogy a fiatal leányok ne üvegházi növények gyanánt nőjjenek fel, hanem mint a társadalom jövő boldogságának letéteményesei, öntudatos, erős akaratú és szociális érzékű egyéniségekké fejlődhessenek.

Az állami gyermekvédelem kiegészítésére szükséges társadalmi munka szervezése céljából Schwimmer Rózsa ismertette e munka módjait február 11-én tartott előadásában, A munkára *jelentkezők* előkészítését és vezetését Szirmay Oszkárné tagtársunk vállalta el, akit *nehéz* munkájában az állami gyermek-

menhelyek országos főfelügyelője, Ruffy Pál miniszteri tanácsos támogat. Nagyon kívánatos volna, hogy egyesületünknek minél több tagja részt vegyen a gyermekvédelmi munkában, amellyel példát kívánunk adni a helyesen értelmezett szociális munkáról.

Szülői értekezletünk tárgyát januárban „A gyermek egészségének védelme” képezte, amelyről Hollós József dr. ideg orvos tartott igen tartalmas és érdekes előadást, amelyben különös súlyt helyezett arra, hogy az alkohollal legkisebb adagai rendkívül káros hatásúak.

Februári szülői értekezletünkön „A gyermek és a cseléd közötti viszony”-nyal foglalkoztunk. A vitában a következő szempontok érvényesültek kiváltképen: a gyermek a cselédben felnőtt családja tagjaihoz hasonló embert lánson, munkáját becsülje meg, önértékét ne sértse. Ne fosszuk meg ettől a jóformán egyetlen alkalomtól, amely más társadalmi osztály tagjával összehozza. Február hóban Budán, a Vigadó nagytermében rendeztünk előadásokat. Percelné-Kozma Flóra „A nő feladatai erkölcsi téren” címen, Zipernovszky Károlyné „A nő feladatai a békemozgalomban”, Gerster Miklós „A nő feladatai a munkásnővédelemben” címen, Dirnfeld Janka pedig „A nők választójogának kérdéséről” értekezett, míg Glücklich Vilma a nő általános társadalmi feladatairól beszélt. Mind ezek az előadások új híveket szereztek ügyünknek, ami legkésebben szól meggyőző voltokról. Márciusban Lázár Piroska dr. előadása alapján az intézeti nevelést tárgyaltuk. Az előadó elvi fejtegetései és Békassy Elemérnének egy angol koedukációs intézetről beküldött ismertetése alapján megállapodott az értekezlet abban, hogy mindenki számára hozzáférhető koedukációs és gyakorlati képzésre berendezett intézetek létesítésére kell törekedni. Szülői értekezleteink, egyikét Peres Sándor emlékének szenteltük, akinek elhunytával utolsó reményességünk elveszett arra nézve, hogy az ő jószág vezetése alatt folytathassa egyesületünk pedagógiai működését.

Február hónapnak jelentős eseménye volt Mme. Nelly Roussel előadása, „Szerelem és anyaság” címen. A neomalthusianizmus tanait ismertette ragyogó ékesszólással, mesteri előadásban. Mindazok, akik az előadáson jelen voltak, meggyőződhetek arról, hogy – mint az előadó *bevezető* szavaiban mondta – még a legkényesebb kérdésről lehet méltósággal és erős meggyőződéssel beszélni a nyilvánosság előtt. Azokat a hézagokat, amelyek a dolog természetéből folyólag ebben az előadásban maradtak s amelyeket ügyünk ellenségei a maguk nem mindig értékes és nemes gondolataival töltöttek ki, maga Nelly Roussel teljeseen pótolta március 1-én tartott előadásá-

ban. Ez alkalommal az egész nőkérdésről adott vázlatos, de a maga áttekinthetőségében bámulatosán tökéletes előadást. Előadásainak kivonatos összefoglalását közöljük a „Nő és a Társadalom” 1908. áprilisi számában.

Tornatanfolyamunk Szemző Lajos polgári iskolai igazgató és Halácsy Sarolta fővárosi tanítónő szakavatott vezetésével hetenként kétszer tartja gyakorlatait.

Egyesületünkön kívül állandóan közreműködünk azoknak a kérdéseknek továbbfejlesztésében, amelyeket egyesületünk pendítet meg. Élénken résztvettünk azokban a szaktanácskozásokban, amelyeket a nemi felvilágosítás tárgyában rendezett az Országos Védőegyesület a nemi betegségek ellen. E kérdés tanulmányozására a választmány kiküldte egyesületünk ügyvezetőjét a májusban Mannheim-ban tartott kongresszusra.

Egyesületünknek e tárgyban kiírt pályázata sajnálatunkra eredménytelen maradt.

Előadással megbízott ügyvezetőnkkel képviseltette magát egyesületünk júniusban a szabadgondolkodók, októberben a szabad tanítás pécsi kongresszusán.

Résztvettünk az anyaság védelme és biztosítása tárgyában a Magyar Nőegyesületek Szövetségében tartott szaktanácskozásokban és felhasználtunk minden alkalmat, amely ennek a nagyfontosságú kérdésnek előbbrevitelére kínálkozott. A szövetség egyéb munkájában résztvettünk minden erre kínálkozó alkalommal.

Vidéki előadásokat rendeztünk Pécsen, Kaposváron és Temesváron, előbbi két helyen Fick igazgató közreműködésével. Más egyesületek felszólítására Nagyváradon, Szombathelyen, Szegeden, Aradon, Bicskén és Martonvásáron tartottunk előadásokat, mindenütt a közönség legélénkebb érdeklődése mellett.

Az irodai helyiségünk átalakításával járó nehézségek gátoltak bennünket abban, hogy Gyakorlati Tanácsadónkat kellő módon fejlesszük. Ki kell azonban emelnünk, hogy e fontos intézményünket most, a helyiség kérdésének rendezése után csak akkor fejleszthetjük a kívánt mértékben, ha tagtársaink közül minél többen támogatnak bennünket e kiválóan fontos munkánkban. A Gyakorlati Tanácsadó keretében Horváth Janka tagtársunk vezetésével *kezdemenyező* kísérletet tettünk a magántanítónők szervezésére.

Hivatalos közlönyünk, „A Nő és a Társadalom” mind erősebb kapcsolatot képez egyesületünk tagjai között. Sokszor volt alkalmunk lapunkat mint azt a várat megbecsülni, amelyből a támadásokat biztos talajról visszaverhettük. De talán még többször kellett azon sajnálkozunk, hogy közlönyünk nem jelenhet meg legalább kétszer havonként; úgy fokozottabb

mértékben szállhatnánk síkra eszméink érdekében. Előfizetők, de még inkább hirdetőik szerzésével minden tagtársunk előmozdíthatná lapunk fejlődését.

Politikai bizottságunk az idén élénk tevékenységgel vitte előbbre a választójog ügyét. E kérdésben legbuzgóbb munkatársunk a Nőtisztviselők Országos Egyesülete, a nők politikai egyenjogúsításának e bajnoka. Neki köszönhetjük azt, hogy a magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak számottevő nagy csoportja mindenkor amikor az általános választójogért foglal állást, határozottan kiemeli és hangsúlyozza, hogy a nőkre kiterjedő általános választójogért küzd.

Így a Nagyváradai Magántisztviselők Egyesülete május havában az általános választójog érdekében összehívott népgyűlésen, melyen a Nőtisztviselők Országos Egyesülete elnökével képviseltette magát hozott ilyen határozatot. A magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak június havában Budapesten tartott országos kongresszusa ugyane testületek október 9-én a választójog érdekében tartott nagygyűlése határozatilag követelték a nők választójogának törvénybe iktatását. Minden alkalmat fölhasználtunk, hogy mindenütt, ahol a választójog kérdése napirenden volt, tájékoztató röpviek részvételével vagy felszólalásokkal figyelmeztessük a közönséget választójogi követelésünkre. Ez alkalmak közül kiemeljük a munkásság október 10-iki demonstrációját. Politikai bizottságunk tagjai e napon Budapesten és több vidéki városban 100.000 röpvét osztottak szét, amelyekben a proletárnők választójogának szükségességét hangsúlyozta. Ez a ténykedésünk a magyarországi szociáldemokrata pártot arra a határozott kijelentésre indította, hogy a nők választójogát nem tartja időszerűnek. Ezzel elismerte, hogy a nők jogainak kiterjesztésével szemben a magyarországi szociáldemokrata párt épen olyan ellenállást fejt ki, mint bármely más osztály férfiai.

Az ismert szocialista-feminista agitátor, Mrs. Dora B. Montefiore szeptemberi előadásai kiváló érdeklődést keltettek. Közönségünknek alkalma volt személyesen meggyőződni arról, hogy a híres suffragettek époly melegszívű, anyai érzésű, rendre és csendre áhító asszonyok, mint azok, akik a suffragettek harcában a nők eldurvulásának riasztó jelét siratják. Hírneves vendégünk itt léte alkalmat adott nekünk az első szabad ég alatt tartott gyűlésre, amely óriási érdeklődés mellett folyt le a Stefánia-út egy telkén. A népgyűlésen Mellemé Miskolczy Eugénia elnökölt. Mrs. Montefiore német nyelven kifejtette, hogy a munkásnőnek, mint anyának és mint munkásnak, milyen nagy szüksége van a választójogra. Kiemelte mind ez alkalommal, mind angol előadásában, hogy a

küzdelem indokai között az anya gondjai milyen nagy szerepet játszanak. Schwimmer Rózsa hosszabb beszédben lecáfolta mindazokat az érveket, amelyek a nők választójogának aktualitását vitatják és minden gondolkodó nő és férfi közreműködését követelte a választójog kivívása érdekében.

Fel kell említenünk, hogy Boda Dezső főkapitány nem engedte meg, hogy e gyűlést olyan reklámzászlón hirdessük, amilyent farsang idején bármely bál hirdetésére engedélyeznek. Mrs. Montefiore egy hétig volt egyesületünk vendége. Ez idő alatt a Magyarországi Munkásnők Egyesületében tartott előadást a nők választójogáról.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a szabadkőművesség egy vidéki páholya kezdeményezésének, amely arra irányul, hogy a magyarországi szabadkőművesség tegye magáévá a nők választójogának követelését. Mi a magunk részéről átírtunk a Nagypáholyának, amelyet e kérdés megvitatására szólítottunk fel. Politikai bizottságunk tagjainak közjogi kiképzése céljából helyettes ügyvezetőnk, Márkus Dezső dr., a magyar közjog és közigazgatás körébe vágó kérdésekről tanfolyamot tartott.

Legfontosabbnak tartottuk a parlament tagjait ügyünknek megnyerni. E célból évközben több ízben küldtünk tájékoztató átiratokat és nyomtatványokat a képviselőház valamennyi tagjának.

Március 10-én Szász Zsombor országgyűlési képviselő vezetésével és a különböző pártok nagyszámú tagjainak kíséretében közel 50 főnyi deputációban kerestük fel a képviselőház elnökét, Justh Gyulát és Andrássy Gyula gróf belügyminisztert. Előbbi radikális meggyőződéssel, fenntartás nélkül az igazság követelményének ismerte fel a nők politikai egyenjogúsítását. Utóbbi „gavalléros” formában közölte velünk a nők iránti tiszteletének elméletét, amelyet egy legközelebb tartandó nagygyűlésen bővebb kritika tárgyává fogunk tenni. A deputáció fogadásáról és hatásáról hivatalos lapunk áprilisi száma, bőven be fog számolni.

Március közepén a parlamentben képviselt valamennyi párthoz átiratot intéztünk, amelyben felszólítottuk arra, hogy a nők politikai egyenjogúsítását programjukba vegyék föl és érte tettekkel szálljanak síkra. Egyidejűleg felkértük mindazokat a képviselőket, akikről tudjuk, hogy a nők választójogának hívei, a párthatározat kedvező irányítására.

Külföldi bajtársainkat az idén többször üdvözölhattük nagyobb sikereikért. Finn testvéreinket, amikor 19 nőt választottak képviselőnek. A norvégeket aktív és passzív választójoguk törvénybeiktatása alkalmából. A hollandokkal együtt örültünk, amikor kormányuk az általános aktív és passzív női választójogra

vonatkozó javaslatot terjesztett be; az újzealandiakkal, amikor a felsőházban érvényes passzív választójog elnyerésével a teljes politikai egyenjogúságra tettek szert. Angol társainkat két ízben üdvözölhettük: mikor a községi és megyei választójogot a maga teljességében megkapták és február végén, mert az angol képviselőház 271 szavazattal 92 ellenében második olvasásban elfogadta a nők választójogára vonatkozó javaslatot. Dánia és Island asszonyait a községi választójog elnyerése alkalmából üdvözölhettük.

Meg kell még emlékeznünk arról a propagandáról, melyet hazai fürdőben nyaraló tagtársaink végeztek ismert választójogi plakátjaink kifüggesztésével. Ekvözben több vidéki városban és a pécsi kiállításon alkalmaztuk plakátjainkat, amelyek mind jobban bevésik közönségünk tudatába, hogy „általános választójog csak az, amely a nőkre kiterjed”. Nem fejezhetjük be a politikai bizottság működéséről szóló jelentést anélkül, hogy meg ne emlékeznénk a bizottság áldozatkészségéről. Nem csak munkával, hanem anyagi áldozatokkal hozzájárult ügyünk előbbre viteléhez. A bizottságon kívül álló tagtársak is hozzájárultak a politikai bizottság költségeinek előteremtéséhez. A döntő küzdelem küszöbén

reméljük, hogy tagtársaink áldozatkészsége szükség esetén nem fog lankadni.

Munkásságunkról beszámolva hálás köszönetet kell mondanunk Szántó Menyhért min. oszt.-tan. úrnak, a Társadalmi Múzeum igazgatójának, aki állandó helyiséget bocsátott rendelkezésünkre és ezzel egyesületünk munkásságát nagy mértékben megkönnyítette. Köszönetet kell még mondanunk a Nay és Strauss cégnek, amely Stefánia-úti telkét átengedte népgyűlésünk megtartására, a Kereskedelmi és Iparkamarának terem, a Royal-szálloda igazgatójának terem és a nyár folyamán helyiség átengedéséért, úgyszintén a Nótisztviselők Országos Egyesületének, amely mind helyiséggel, mind munkával egyesületünk fennállása óta mindig készségesen támogatott. Nagy hálával tartozunk a magyar sajtónak azon szívességért, amellyel közleményeinknek mindig helyt adott.

Az elmúlt év eredményein azonban nem szabad elbizakodnunk, hanem erőt kell belőlük merítenünk a további küzdelemre, amely annál hathatósabb, annál sikeresebb lesz, minél többen egyesítik erejüket, minél többen vesznek részt a társadalom igazságosabb berendezése érdekében folytatott munkánkban.